

Uloga i važnost folklornih manifestacija za razvoj ponude manifestacijskog turizma Republike Hrvatske

---

Hrvaćanin, Fin

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:813508>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-05**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija - smjer Turizam

**ULOGA I VAŽNOST FOLKLORNIH MANIFESTACIJA ZA
RAZVOJ PONUDE MANIFESTACIJSKOG TURIZMA
REPUBLIKE HRVATSKE**

Diplomski rad

Fin Hrvaćanin

Zagreb, travanj, 2024.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija - smjer Turizam

**ULOGA I VAŽNOST FOLKLORNIH MANIFESTACIJA ZA
RAZVOJ PONUDE MANIFESTACIJSKOG TURIZMA
REPUBLIKE HRVATSKE**

Diplomski rad

Student: Fin Hrvaćanin

JMBAG studenta: 0067540047

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Danijela Ferjanić Hodak

Zagreb, travanj, 2024.

Sažetak i ključne riječi

Manifestacijski turizam oduvijek je bio jedna od glavnih sastavnica turističke ponude Republike Hrvatske koja je kroz bogatu povijest postala plodno tlo za razvoj kulture i narodnih običaja. Vrijednost tradicijske kulture prepoznala se i afirmirala sredinom 20. stoljeća kada su brojni povjesničari, sociolozi, glazbenici, etnomuzikolozi, znanstvenici, koreografi i drugi stručnjaci postavili temelja folklorne umjetnosti koja je s vremenom postala istoznačnica za očuvanje hrvatskog identiteta u svijetu sa sve većim utjecajem globalizacije. Folklorne manifestacije tako su postale sastavnim dijelom godišnjih lokalnih turističkih ponuda, a značajan broj manifestacija neprekidno djeluje već nekoliko desetaka godina što ukazuje na uspješnosti organizatora i turističku prepoznatljivost domaćih i stranih turista. U radu se proučava, analizira i sintetizira teorijsko pitanje manifestacijskog turizma i uloga pet odabranih folklornih festivala u turističkoj ponudi Hrvatske. U kontekstu manifestacijskog turizma istražuje se uloga i važnost Ansambla narodnih plesova i pjesama Hrvatske LADO te se provodi osobni osvrt na budućnost folklornih manifestacija. Provedenom analizom i istraživanjem izvedeni su zaključci o pozitivnom učinku folklornih manifestacija na turističku ponudu Republike Hrvatske kao i na turistički razvoj lokalnih i regionalnih zajednica. Također, provedenim istraživanjem izvedeni su zaključci o velikom značaju Ansambla LADO za ponudu u manifestacijskom turizmu te o nedovoljnoj zastupljenosti programa koje Ansambl LADO nudi tijekom godine. Temeljem provedene analize može se zaključiti da kovidijalna kriza nije naštetila očuvanju folklornih manifestacija i aktivnosti kao što je većina stručnjaka predviđala, već su takva događanja poprimila novi osuvremenjeni oblik djelovanja.

Ključne riječi: manifestacijski turizam, folklorne manifestacije, folklor, turizam, kultura, Ansambl LADO

Summary and key words

Event tourism has always been one of the main components of the tourist supply in the Republic of Croatia, which through its rich history has become fertile ground for the development of culture and folk customs. The value of traditional culture was recognized and affirmed in the middle of the 20th century, when numerous historians, sociologists, musicians, ethnomusicologists, scientists, choreographers and other experts laid the foundations of folklore art, which over time became synonymous with the preservation of Croatian identity in a world with an increasing influence of globalization. Folklore events have thus become an integral part of annual local tourist offers, and a significant number of events have been operating continuously for several decades, which indicates the success of the organizers and the recognition of domestic and foreign tourists. The thesis studies, analyzes and synthesizes the theoretical issue of event tourism and the role of five selected folklore festivals in Croatia's tourist supply. In the context of event tourism, the role and importance of the Ensemble of Folk Dances and Songs of Croatia LADO is investigated, and a personal review of the future of folklore events. Based on the analysis and research, conclusions were drawn about the positive effect of folklore events on the tourism offer of the Republic of Croatia, as well as on the tourism development of local and regional communities. Also, through the conducted research, conclusions were drawn about the great importance of the LADO Ensemble for the offer in event tourism and about the insufficient representation of the programs that the LADO Ensemble offers during the year. Based on the analysis, it can be concluded that the covid crisis did not harm the preservation of folklore manifestations and activities as most experts predicted, but such events took on a new, modernized form of activity.

Keywords: event tourism, folklore events, folklore, tourism, culture, Ensemble LADO

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad / seminarski rad / prijava teme diplomskog rada isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada / prijave teme nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan dio rada / prijave teme ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada / prijave teme nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(vlastoručni potpis studenta)

(mjesto i datum)

STATEMENT ON THE ACADEMIC INTEGRITY

I hereby declare and confirm by my signature that the final thesis is the sole result of my own work based on my research and relies on the published literature, as shown in the listed notes and bibliography.

I declare that no part of the thesis has been written in an unauthorized manner, i.e., it is not transcribed from the non-cited work, and that no part of the thesis infringes any of the copyrights.

I also declare that no part of the thesis has been used for any other work in any other higher education, scientific or educational institution.

(personal signature of the student)

(place and date)

Sadržaj:

1. UVOD	2
1.1. Predmet i cilj rada.....	2
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja.....	2
1.3. Sadržaj i struktura rada.....	2
2. POJMOVNO ODREĐENJE I ODREDNICE MANIFESTACIJSKOG TURIZMA	4
2.1. Pojam manifestacijskog turizma.....	4
2.2. Klasifikacija manifestacijskog turizma	6
2.3. Odrednice kulturnih manifestacija	7
3. ULOGA ODABRANIH FOLKLORNIH FESTIVALA U TURISTIČKOJ PONUDI HRVATSKE 9	
3. 1. Međunarodna smotra folkloru u Zagrebu	10
3.2. Đakovački vezovi	12
3.3. Vinkovačke jeseni	15
3.4. Međunarodni festival folkloru Karlovac	18
3.5. Dubrovačke ljetne igre	19
4. PRIMARNO ISTRAŽIVANJE ULOGE I VAŽNOSTI ANSAMBLA NARODNIH PLESOVA I PJESAMA HRVATKE LADO ZA MANIFESTACIJSKI TURIZAM HRVATSKE.....	23
4.1. Uloga u turističkoj ponudi Hrvatske.....	25
4.2. Predstavljanje Hrvatske u inozemstvu.....	26
4.3. Metodologija istraživanja	27
4.3.1. Ciljevi istraživanja.....	27
4.3.2. Metoda istraživanja	27
4.3.3. Uzorak	27
4.4. Rezultati istraživanja	28
5. MOGUĆNOST DALJNJEG RAZVOJA FOLKLORNIH MANIFESTACIJA HRVATSKE	44
6. ZAKLJUČAK	46
POPIS LITERATURE:	47
POPIS SLIKA	49
POPIS GRAFIKONA.....	50
ŽIVOTOPIS	51
BIOGRAPHY.....	51
PRILOZI.....	51

1. UVOD

Folklorne manifestacije sastavni su dio turističke ponude brojnih gradova diljem Hrvatske. Njihova uloga u manifestacijskom turizmu i utjecaj na razvoj lokalnih zajednica od ključne je važnosti za očuvanje hrvatske tradicijske kulture i razvijanje turističkih ponuda za pružanje kvalitetnije usluge i programa te privlačenje većeg broja turista. U radu se analizira uloga i važnost folklornih manifestacija za razvoj ponude manifestacijskog turizma Republike Hrvatske uz provedbu istraživanja o ulozi Ansambla narodnih plesova i pjesama Hrvatske LADO za manifestacijski turizam Hrvatske te pitanja atraktivnosti programa u turističkoj ponudi Hrvatske i predstavljanja Hrvatske u inozemstvu. Rad završava osobnim komentarom o daljnjem razvoju folklornih manifestacija Hrvatske.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet rada je manifestacijski turizam. Cilj rada je utvrditi kakvu ulogu imaju folklorne manifestacije u turističkoj ponudi Hrvatske te kakve društvene, ekonomske i turističke posljedice nastaju na lokalnoj i regionalnoj razini.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Za pisanje teorijskog dijela rada korišteni su relevantni domaći i inozemni izvori literature koji uključuju knjige, znanstvene članke i relevantne web izvore podataka. Kako ova tema nije previše zastupljena dio literature je preuzet online iz dostupnih baza podataka kao i službeni podaci objavljeni na internetskim stranicama folklornih manifestacija te Ansambla LADO. U radu je provedeno primarno istraživanje te je korištena kvalitativna metoda anketnog upitnika, a uzorak su činili 238 ispitanika koji su ispunili anketni upitnik objavljen na društvenim mrežama.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad je strukturiran u šest glavnih cjelina u koje je uključen uvod i zaključak. Nakon uvoda, u 2. poglavlju objasnit će se manifestacijski turizam kroz njegovu povijest i važnost. Zatim se analizira pet odabranih folklornih manifestacija u turističkoj ponudi Hrvatske, a to su Međunarodna smotra folkloru u Zagrebu, Đakovački vezovi, Vinkovačke jeseni, Međunarodni festival folkloru Karlovac i Dubrovačke ljetne igre kao jedan od najprezentnijih

kulturnih događaja Hrvatske. Slijedi analiza uloge i važnosti Ansambla narodnih plesova i pjesama Hrvatske LADO prema dostupnim izvorima na internetskim stranicama Ansambla te prikaz rezultata provedenog istraživanja o ulozi i važnosti Ansambla LADO za manifestacijski turizam Hrvatske. Rad završava osobnim osvrtom na daljnji razvoj folklornih manifestacija te zaključkom u kojem su sumirani najvažniji rezultati rada.

2. POJMOVNO ODREĐENJE I ODREDNICE MANIFESTACIJSKOG TURIZMA

Manifestacijski turizam suvremeni je oblik turizma u kojem su ponuda i program prilagođeni zahtjevima turista današnjice. Manifestacije poput Sinjske alke, Dana piva u Karlovcu i Adventa u Zagrebu već godinama privlače mnoštvo domaćih i stranih turista, a u ovome radu proučavat će se utjecaj isključivo folklornih manifestacija poput Vinkovačkih jeseni, Đakovačkih vezova i drugih.

2.1. Pojam manifestacijskog turizma

Manifestacijski turizam predstavlja specifični oblik turizma koji uključuje posjete raznim događajima i manifestacijama u turističkim destinacijama. Ovaj oblik turizma postao je popularan među turistima diljem svijeta jer nudi jedinstvenu priliku da se upoznaju s lokalnom kulturom i tradicijom, što je često jedan od glavnih motiva putovanja.

Pridjev manifestacijski dolazi od latinske riječi *manifestare*, što u prijevodu znači jasno pokazati ili očitovati. Manifestacije se organiziraju s ciljem izražavanja oduševljenja ili prosvjeda povodom određenog događaja, iskazivanja suglasja ili protivljenja prema određenoj odluci, osobi i drugim pitanjima (Hrvatska enciklopedija, 2021).

Manifestacije zauzimaju važno mjesto razvojnih i marketinških planova nekog odredišta te ih je potrebno izdvojiti kao glavne motivatore turizma. Uloge i utjecaj manifestacijskog turizma su dobro dokumentirane te postaju sve važnije za konkurentnost neke destinacije, ali svejedno se manifestacijski turizam prije samo nekoliko desetljeća počeo pojavljivati u znanstvenim radovima i turističkim destinacijama. Kasniji rast ovog sektora turizma može se opisati samo riječi spektakularan. (Getz, 2007: 403).

Manifestacijski turizam može uključivati različite vrste događaja, kao što su sportska natjecanja, kulturni festivali, sajmovi hrane i pića, glazbeni koncerti, obredne ceremonije i slično. Ovi događaji su često povezani s posebnim datumima, tradicijama, običajima ili povijesnim događajima u određenoj regiji ili zemlji. „Putovanja koja su primarno motivirana posjetom nekoj manifestaciji tretiraju se kao turizam manifestacija ili turizam događanja.“ (Rabotić, 2013).

Prednosti manifestacijskog turizma su mnogobrojne. Prije svega, on može biti izuzetno profitabilan za lokalne zajednice i turizma, jer privlači velik broj turista koji troše novac na smještaj, hranu, piće, suvenire i druge aktivnosti u destinaciji. Osim toga, manifestacijski turizam može pomoći u promicanju lokalne kulture, tradicije i umjetnosti, što je važno za očuvanje kulturnog identiteta destinacije. Druga važna prednost manifestacijskog turizma je mogućnost stvaranja pozitivne slike destinacije u očima turista. Uspješne manifestacije mogu stvoriti snažan dojam o destinaciji kao mjestu koje ima bogatu kulturu i tradiciju, raznoliku gastronomsku ponudu, zanimljivu povijest ili atraktivne prirodne ljepote. To može privući nove turiste i dugoročno povećati broj dolazaka turista. Kroz uspješne manifestacije moguće je očuvati kulturno nasljeđe, promovirati turističku destinaciju, stvoriti novi turistički proizvod i doprinijeti gospodarstvu regije.

Međutim, manifestacijski turizam također nosi određene izazove. Organizacija velikih događanja zahtijeva značajna financijska sredstva i stručnost u planiranju, promoviranju i koordinaciji aktivnosti. Uz to, veliki broj turista koji dolaze u kratkom vremenskom razdoblju može izazvati određene probleme, poput gužvi u prometu i promjene u uobičajenom životu lokalnog stanovništva.

Opća obilježja manifestacija su:

- „jedinstvenost manifestacije kao iskustva za cijeli život,
- svaka manifestacija zahtijeva financijsko ulaganje,
- potrebno je organizirano planiranje i tehnička podrška,
- važne manifestacije karakteristične za određenu regiju održavaju se jednom godišnje“ (Van der Wagen i Carlos, 2008: 2)

„Manifestacije su privremeni fenomen s točno određenim početkom i krajem čiji se program unaprijed javno objavljuje sa svim planiranim detaljima. Planirane manifestacije su obično vezane uz određeno mjesto, na jednoj ili više lokacija, a kreirane su tako da dođu do određenih ishoda ili rezultata vezanih uz kulturu, ekonomiju, okoliš i društvo.“ (Getz, 2007: 21).

Osnovne karakteristike manifestacijskog turizma uključuju nekoliko ključnih segmenata koji rezultiraju uspjehom. Prvi od njih je segment raznolikosti u smislu da manifestacijski turizam obuhvaća širok spektar događanja, kao što su festivali, koncerti, kulturni performansi, sportska natjecanja, sajmovi, izložbe, konferencije itd. Kulturni aspekti reflektiraju lokalnu kulturu, tradiciju i umjetnost dok sportska događanja poput olimpijskih igara, svjetskih prvenstava ili drugih sportskih natjecanja također privlače veliki broj turista. Slijedi povećanje posjećenosti destinacija i doprinos lokalnoj ekonomiji. Organizacija manifestacija može pomoći u privlačenju turista u određenu destinaciju, što povećava broj posjetitelja i potencijalno donosi veći prihod. Manifestacijski turizam može imati pozitivan utjecaj na lokalnu ekonomiju jer privlači turiste koji troše novac na smještaj, hranu, suvenire i druge usluge. Međunarodna promocija također je važan segment manifestacijskog turizma. Pojedine manifestacije mogu privući veliku medijsku pažnju i promociju na međunarodnoj razini, što dodatno povećava prepoznatljivost destinacije. Posljednji segment je stvaranje dugoročnog utjecaja jer kvalitetne manifestacije mogu postati tradicionalni događaji koji se održavaju svake godine, što osigurava kontinuiranu privlačnost za turiste iznova i iznova.

Primjeri manifestacijskog turizma uključuju različite svjetski poznate događaje poput Oktoberfesta u Münchenu, Rio de Janeiro Karnevala u Brazilu, Olimpijskih igara, Svjetskog nogometnog prvenstva, Venecijanskog karnevala u Italiji i mnogih drugih.

Manifestacijski turizam može imati pozitivan utjecaj na destinacije, ali je također važno pažljivo planirati i organizirati manifestacije kako bi se izbjegli negativni učinci na lokalnu zajednicu i okoliš. Upravljanje brojem posjetitelja, infrastrukturom i očuvanje kulturnog nasljeđa ključni su aspekti uspješnog manifestacijskog turizma.

2.2. Klasifikacija manifestacijskog turizma

Prema Getzu, manifestacija može biti kulturna, sportska, zabavna, religijska, gospodarska, znanstvena ili politička. (Getz, 2007: 404). Kulturne manifestacije usko su vezane uz barem jedan oblik kulture primjerice uz razne koncerte, kazališne predstave, izložbe, festivale umjetnosti i književne susrete. Temelj sportskih manifestacije je sportsko događanje koje može biti od globalnog značaja kao što su olimpijske igre ili svjetska prvenstva ili lokalnog primjerice utrke, maratoni, sportski turniri. Zabavne manifestacije su događanja poput

glazbenih festivala, sajmovi i karnevala, a religijske su hodočašća, proslave blagdana i vjerske ceremonije. Pod gospodarska događanja spadaju razne konferencije, sajmovi, proizvodne kampanje, izložbe, sastanci i seminari, dok znanstvene manifestacije vežemo uz razne kongrese, konferencije i dodjele nagrada. Političke manifestacije čine razni politički skupovi, debate, konvencije, konferencije ili predizborne kampanje.

Frekvencija događanja određuje jednokratne i ponavljajuće manifestacije. Jednokratne manifestacije održavaju se samo jednom i obično imaju poseban povod ili slavljeničku prigodu, dok se ponavljajuće manifestacije održavaju periodično i mogu biti godišnje, sezonske ili kvartalne.

Razmjer događanja klasificira manifestacije na lokalne, regionalne i međunarodne. Lokalna događanja održavaju se na lokalnoj razini i privlače posjetitelje iz bliske okolice, regionalni privlače posjetitelje iz šire regije ili države, a međunarodna događanja imaju globalni doseg i privlače posjetitelje iz cijelog svijeta.

Prema gospodarskom utjecaju dijelimo manifestacije na velike i male. Velika gospodarska događanja su ona poput Olimpijskih igara ili Svjetskog prvenstva, koji imaju značajan utjecaj na gospodarstvo destinacije, a manja događanja mogu biti lokalni ili regionalni događaji koji također doprinose gospodarskom razvoju, ali u manjoj mjeri.

Svrishodnost dijeli događanja na turistička i poslovna. Turistička događanja organiziraju se kako bi privukli turiste i promovirali destinaciju, a poslovna događanja obuhvaćaju skupove i konferencije namijenjene profesionalnoj publici radi razmjene znanja i iskustava.

Prema prirodi manifestacije mogu biti javne i privatne. Javna događanja otvorena su za širu publiku, kao što su koncerti na otvorenom ili javni festivali, a privatna događanja ograničena su samo na pozvane sudionike, kao što su poslovni sastanci ili privatne svečanosti.

Ove klasifikacije su fleksibilne i događanja se mogu preklapati unutar pojedine manifestacije. Manifestacijski turizam ima raznolik spektar događanja, a njihova organizacija ovisi o specifičnostima destinacije i ciljevima manifestacije.

2.3. Odrednice kulturnih manifestacija

Kulturne manifestacije predstavljaju jedan od važnih segmenata manifestacijskog turizma i često privlače velik broj posjetitelja zainteresiranih za umjetnost, tradiciju, povijest i lokalnu

kulturu. Ključne odrednice kulturnih manifestacija su kulturna baština, umjetnost, festivali, izložbe, sajmovi, povijesne rekonstrukcije, edukacije, razni obredi, rituali te interakcija s lokalnim stanovništvom.

Manifestacije takvog tipa često su usmjerene na promociju i očuvanje kulturne baštine destinacije što uključuje tradicionalne običaje, lokalne obrede, folklor, gastronomiju, rukotvorine i druge aspekte bogate kulturne povijesti.

„Tradicionalni način života obilježen je ponajprije zajedništvom i raznolikošću, koje se ugledaju u običajima, obrtima i folkloru, ali i u gastronomskim navikama, obilježenima ponajprije regionalnim osobnostima, koje su kao dio turističke ponude sve dostupnije i inozemnim gostima.“ (Skoko, Frka-Petešić, 2023: 36)

Kulturne manifestacije često uključuju različite oblike umjetnosti i izvedbenih umjetnosti kao što su glazba, ples, kazalište, opera, balet, likovna umjetnost, fotografija, film itd. Festivali su česti oblik kulturnih manifestacija. Oni mogu biti usmjereni na različite teme, kao što su glazbeni festivali, filmski festivali, književni festivali, vinski festivali, i drugi. Kulturne izložbe i sajmovi pružaju priliku za prikazivanje kulturne produkcije i obrtničkih radova. To može uključivati izložbe umjetničkih djela, arheološke izložbe, tradicionalne obrte, knjige i druge proizvode i usluge. Ova vrsta manifestacija ima cilj prikazati povijesne događaje i život u prošlim vremenima kroz autentične ili stilizirane rekonstrukcije. Kulturne manifestacije mogu imati i edukativnu svrhu, omogućujući posjetiteljima da nauče o povijesti, tradiciji i kulturi destinacije kroz radionice, predavanja i slične aktivnosti. Ovo uključuje proslave vjerskih, nacionalnih ili lokalnih blagdana, kao i tradicionalne obrede i svečanosti koje imaju poseban značaj za lokalnu zajednicu. Kulturne manifestacije mogu biti otvorene za lokalno stanovništvo, turiste i posjetitelje iz drugih regija, pružajući priliku za međukulturalni dijalog i razmjenu iskustava.

Važno je napomenuti da kulturne manifestacije mogu biti osmišljene i organizirane na različite načine ovisno o ciljevima i interesi organizatora. Njihov cilj često je obogatiti turističku ponudu, promovirati kulturnu raznolikost i stvoriti pozitivne učinke na gospodarstvo destinacije.

3. ULOGA ODABRANIH FOLKLORNIH FESTIVALA U TURISTIČKOJ PONUDI HRVATSKE

Folklorni festivali imaju značajnu ulogu u turističkoj ponudi Hrvatske te pridonose privlačenju domaćih i stranih posjetitelja. Doprinose raznolikosti i bogatstvu turističke ponude, te promoviraju kulturnu raznolikost i tradicionalnu baštinu zemlje. Kombinacija prirodne ljepote, povijesnih gradova i kulturnih događanja čini Hrvatsku atraktivnom destinacijom za turiste diljem svijeta. Folklorni festivali igraju važnu ulogu u turističkoj ponudi Hrvatske jer predstavljaju autentičan prikaz kulturne baštine, tradicije i folkloru te privlače posjetitelje kako iz svih dijelova Hrvatske tako i raznih dijelova svijeta. Pružaju priliku za promociju tradicionalnih plesova, glazbe, kostima i običaja koji su duboko ukorijenjeni u povijesti i kulturi Hrvatske. Utječu na turizam i gospodarstvo destinacije, gastronomiju, kulturu, zaposlenost, decentralizaciju turističke ponude Hrvatske, grade turistički imidž destinacije, na politiku i međunarodnu suradnju te prije svega rade na očuvanju tradicije i hrvatskog nasljeđa. Folklorni festivali doprinose raznolikosti turističke ponude. Pored sunčanih plaža i prirodnih ljepota, folklorni festivali pružaju drugačije iskustvo koje privlači turiste zainteresirane za kulturu i tradiciju. Na taj način privlače sudionike i posjetitelje iz raznih zemalja i kultura. To potiče interakciju među ljudima iz različitih dijelova svijeta i stvara priliku za međukulturalnu razmjenu i dijalog.

Mnogi folklorni festivali održavaju se u ruralnim područjima Hrvatske. Posjetitelji koji dolaze na festival mogu također istražiti prirodne ljepote i život na selu, što pridonosi razvoju ruralnog turizma i gastronomiji pojedine regije. Organizacija folklornih festivala potiče lokalno gospodarstvo. To uključuje potrošnju na smještaj, hranu, suvenire i druge usluge. Festivali također stvaraju radna mjesta za lokalno stanovništvo. Potiče se lokalno stanovništvo da očuva i prenese tradicionalne običaje i vještine na mlađe generacije. Folklorni festivali doprinose stvaranju pozitivnog turističkog imidža Hrvatske. Oni naglašavaju bogatu kulturnu baštinu i gostoljubivost lokalnog stanovništva.

Folklorni festivali u Hrvatskoj privlače mnoge posjetitelje svake godine, a njihov doprinos turizmu je značajan. Organizatori i vlasti često ulažu napore kako bi održavali i promovirali ove kulturne događaje kako bi nastavili obogaćivati turističku ponudu Hrvatske. Jedni od najvažnijih folklornih festivala i manifestacija koje njeguju folklor kao bitan dio programa

samog festivala su Međunarodna smotra folkloru u Zagrebu, Đakovački vezovi, Vinkovačke jeseni, Međunarodni festival folkloru u Karlovcu i Dubrovačke ljetne igre.

3. 1. Međunarodna smotra folkloru u Zagrebu

Jedan od najpoznatijih festivala folkloru u Hrvatskoj je *Međunarodna smotra folkloru* (MSF) u Zagrebu koja je 2023. godine realizirana u svom 57. izdanju. Smotra folkloru održava se svake godine u Zagrebu i okuplja sudionike iz raznih zemalja svijeta, koji kroz svoje nastupe predstavljaju svoje tradicionalne plesove, glazbu, običaje i nošnje. Prema riječima sadašnje članice vijeća Smotre Naile Ceribašić, riječ je o „kontekstualno i strukturno najrazrađenijoj i jednoj od najvažnijih hrvatskih smotri folkloru“ (Ceribašić, 2006: 4).

Rezultat osebnog sadržaja i bogate turističke ponude kojima bi Hrvatska postala „tradicionalno folkloru sastajalište mnogih nacija svijeta“ jest vidljivost Smotre kao turističke atrakcije, što je samosvojni cilj ovog festivala (cit. prema: pohranjeno u arhivi Koncertne direkcije Zagreb).

Smotra ima dugu i bogatu povijest koja seže unatrag preko šest desetljeća. Ova kulturna manifestacija počela je kao mala lokalna smotra koja se tijekom godina razvijala u značajan međunarodni događaj. Prvu smotru folkloru u Zagrebu održana je 1966. godine. Ovaj događaj okupio je različite folklorne ansamble iz Hrvatske i regije kako bi predstavili svoje tradicionalne plesove, pjesme i nošnje. Tijekom 1970-ih i 1980-ih godina, smotra je postepeno rasla i privlačila sve veći broj ansambala iz drugih europskih zemalja. Događaj je postao prepoznatljiv ne samo u regiji, već i izvan nje. Tijekom 1990-ih, Smotra je dobila status međunarodnog festivala, što je omogućilo sudjelovanje ansambala iz drugih kontinenata. Ova faza obilježena je većim brojem sudionika i raznolikošću kultura koje su bile predstavljene.

U 21. stoljeću, Međunarodna smotra folkloru u Zagrebu stekla je ugled kao jedan od najvažnijih kulturnih događaja u Hrvatskoj. Događanje je privlačilo poznate i kvalitetne folklorne ansamble iz cijelog svijeta, privlačeći veliki broj posjetitelja. Kroz godine, smotra je evoluirala u skladu s modernim zahtjevima i trendovima, ali je uvijek zadržala svoju svrhu očuvanja i promocije folklornog nasljeđa. Sudionici smotre donose autentične izvedbe tradicionalnih plesova, glazbe, pjesama i nošnji iz svojih zemalja i regija. Također, sudionici

smotre imaju priliku za interakciju i razmjene iskustava s drugim sudionicima, lokalnim stanovništvom i posjetiteljima. To pruža posjetiteljima priliku za upoznavanje različitih kulturnih identiteta te stvara bogato međukulturno iskustvo. Nastupi se održavaju na različitim lokacijama u Zagrebu, uključujući otvorene pozornice, koncertne dvorane i kulturne centre. Osim samih nastupa, smotra obično ima i razne prateće programe poput izložbi, radionica, predavanja o kulturnoj baštini i drugih događaja. Međunarodna smotra folkloru u Zagrebu privlači brojne domaće i strane posjetitelje koji dolaze uživati u raznovrsnom kulturnom programu, što doprinosi turističkoj promociji Zagreba i Hrvatske.

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske i Grad Zagreb, 2014. godine proglasili su Međunarodnu smotru folkloru Zagreb festivalskom priredbom od nacionalnog značenja jer afirmira specifične vrijednosti nacionalne kulture, kao i jednakovrijednog zavičajnog plesnog, glazbenog, jezičnog i običajnog izražavanja te vrijednosti svjetske kulturne baštine. Smotra je također certificirana u međunarodnoj mreži folklornih festivala CIOFF-a (*International Council of Organizations of Folklore Festivals and Folk Arts*), te ima europsku oznaku kvalitete EFFE 2019. – 2020. Europske asocijacije festivala (*European Festivals Association*). (Izvor: <https://msf.hr/>, pristupljeno 15. veljače 2024.)

Danas, Međunarodna smotra folkloru u Zagrebu ostaje važno događanje koje slavi kulturnu raznolikost, razumijevanje i poštivanje različitih tradicija te potiče očuvanje folklornog nasljeđa. Ova manifestacija nastavlja biti jedinstvena prilika za susret različitih kultura i uživanje u prekrasnim izvedbama tradicionalnih plesova i glazbe. Ova smotra doprinosi promociji kulturne raznolikosti, razumijevanja i poštivanju različitih tradicija i kultura te potiče očuvanje folklornog nasljeđa. Zagrebački međunarodni festival folkloru svake godine iznova pruža priliku za susret različitih kultura i uživanje u prekrasnim izvedbama tradicionalnih plesova i glazbe, kako za domaće, tako i za strane posjetitelje.

Slika 1: Plakat za 57. Međunarodnu smotru folklor

Izvor: <https://msf.hr/> (preuzeto 15. veljače 2024.)

3.2. Đakovački vezovi

Đakovački vezovi su tradicionalna manifestacija koja se održava u gradu Đakovu, smještenom u istočnom dijelu Hrvatske. Ova manifestacija je poznata po svojoj važnosti u očuvanju kulturnog nasljeđa i promociji tradicije Đakovštine te Slavonije kao regije. *Đakovački vezovi* jedna su od najpoznatijih tradicionalnih manifestacija u Hrvatskoj, a njihova povijest seže unatrag više od pola stoljeća.

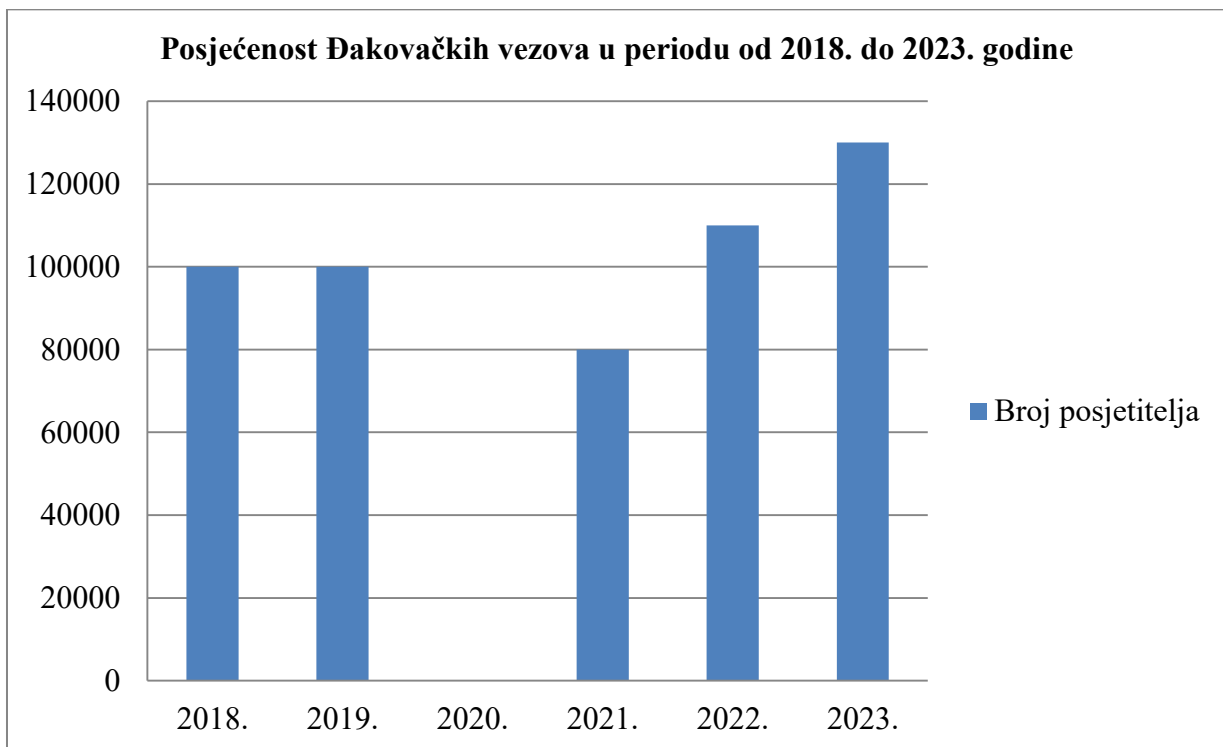
Prva manifestacija pod nazivom "Đakovački vezovi" održana je 1967. godine kao dio obilježavanja 750. obljetnice prvog spomena grada Đakova. Tijekom tih prvih Vezova, organizirana je povorka u kojoj su sudjelovala folklorna društva odjevena u narodne nošnje te su se prikazivali tradicionalni običaji i plesovi. Nakon uspješnog početka, *Đakovački vezovi* su postepeno rasli i privlačili sve veći broj sudionika i posjetitelja. Organizacija je postajala sve kompleksnija, uključujući brojne događaje, nastupe i programe. Nakon ratnih zbivanja 1990-ih, *Đakovačkim vezovima* priznat je još veći značaj zbog očuvanja hrvatskog identiteta i promicanja nacionalnog kulture i ponosa. Godine 2012. *Đakovački vezovi* su proslavili svoj 45. jubilej. Ovaj značajan događaj bio je prilika za prisjećanje na bogatu povijest manifestacije i njen doprinos promociji kulture i tradicije. Kroz godine, *Đakovački vezovi* su ostali važan kulturni događaj u regiji, privlačeći sudionike i posjetitelje iz Hrvatske i izvan

nje. Ova manifestacija postala je prepoznatljiv simbol Đakova i Slavonije te je nastavila pridonositi očuvanju kulturnog nasljeđa i promociji tradicije.

Ova manifestacija je posebno poznata po svojim prekrasnim narodnim nošnjama, koje su izrađene s velikom pažnjom prema detaljima i tradiciji. Centralni događaj Vezova je povorka u kojoj sudjeluju folklorna društva i skupine odjevene u tradicionalne nošnje. Ova šarenilo boja i raskoš narodnih nošnji predstavlja pravo vizualno zadovoljstvo i atrakciju za sve posjetitelje. Tijekom *Đakovačkih vezova* održavaju se brojni koncerti, izložbe, predstave, revije konjički programi bogata gastro ponuda te brojne radionice. Posjetitelji imaju priliku upoznati se s kulturnim nasljeđem kroz različite oblike umjetnosti. Osim kulturnih događanja, uključena su i sportske natjecanja koja promiču zajedništvo i sportski duh.

Sve ove specifičnosti zajedno stvaraju jedinstveni identitet Đakovačkih veza, čineći ih izuzetno značajnim kulturnim događajem u regiji i doprinoseći očuvanju i promociji kulturnog nasljeđa Slavonije.

Grafikon 1: Posjećenost Đakovačkih vezova u periodu od 2018. do 2023. godine

Izvor: Službena procjena PP Đakovo o posjećenosti manifestacije *Đakovački vezovi* (za vrijeme trajanja čitavog programa) u periodu 2018.-2023.:¹

¹ TZ Grada Đakova, pristup podacima prema zatraženom upitu

Đakovački vezovi su postali važno događanje ne samo za lokalno stanovništvo, već i za cijelu regiju te turiste koji žele iskusiti bogatstvo slavonske kulture. Ova kulturna manifestacija donosi brojne koristi za turizam na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini. *Đakovački vezovi* privlače velik broj posjetitelja iz unutarnjosti Hrvatske i inozemstva. Ovi turisti troše novac na smještaj, hranu, prijevoz, suvenire i druge usluge, čime potiču lokalnu ekonomiju. Povećana potražnja za smještajem, ugostiteljskim uslugama i drugim turističkim potrebama može potaknuti razvoj turističke infrastrukture u regiji.

Također, *Đakovački vezovi* pomažu u stvaranju pozitivnog imidža grada Đakova i cijele Slavonije kao turističke destinacije. Manifestacija ima značajnu ulogu u očuvanju i promicanju tradicionalnih vrijednosti, nošnji, plesova i običaja Slavonije. Turisti koji posjete *Đakovačke vezove* imaju priliku naučiti o lokalnoj kulturi i nasljeđu. *Đakovački vezovi* često privlače turiste tijekom ljeta, što može pomoći produženju turističke sezone u Đakovu i Slavoniji. To može pomoći u rastu turističke industrije i stvaranju stabilnijeg prihoda. Turisti imaju priliku sudjelovati u izvedbama, radionicama, koncertima i drugim kulturnim aktivnostima tijekom *Đakovačkih vezova*. Ovo im omogućuje da se dublje urone u lokalnu kulturu i tradiciju te iskuse pravi kulturni doživljaj.

Svi ovi faktori zajedno doprinose razvoju turizma u Đakovu i okolici te podupiru gospodarski rast i razvoj regije. *Đakovački vezovi* ne samo da predstavljaju značajnu kulturnu manifestaciju, već i važan pokretač turističke aktivnosti i promocije kulture i tradicije Slavonije.

Đakovački vezovi su više od samo kulturne manifestacije; oni su poveznica prema očuvanju, promociji i razumijevanju bogate kulture Slavonije i cijele Hrvatske.

Slika 2: Ophod ljelja

Izvor: <https://images.app.goo.gl/hbNVpRQGxw3oDKDM8> (preuzeto 15. veljače 2024.)

3.3. Vinkovačke jeseni

Vinkovačke jeseni su tradicionalna kulturno-umjetnička manifestacija koja se održava svake godine u rujnu u Vinkovcima, gradu smještenom u istočnom dijelu Hrvatske. Ova manifestacija ima dugu povijest i veliku važnost za očuvanje kulturne baštine Slavonije te promociju folklora, glazbe, gastronomije i tradicije tog područja.

Vinkovačke jeseni prvi su put održane 1966. godine kao inicijativa za očuvanje i promociju bogate kulturne baštine Slavonije. Ideja je bila okupiti lokalne izvođače, plesače, pjevače i umjetnike kako bi predstavili svoje tradicije široj publici. Tijekom godina, *Vinkovačke jeseni* su poput *Dakovačkih vezova* postale jedna od najprepoznatljivijih i najvažnijih kulturnih manifestacija u Hrvatskoj te su stekle međunarodni ugled. Devedesetih godina 20. stoljeća, tijekom ratnih zbivanja na prostoru bivše Jugoslavije, *Vinkovačke jeseni* suočavale su se s izazovima održavanja manifestacije. Unatoč teškoćama, organizatori su nastojali sačuvati kontinuitet događaja. U kasnijim godinama i početkom 21. stoljeća, *Vinkovačke jeseni* proširile su svoj program i postale višeodmjerne, obuhvaćajući ne samo kulturne, već i

sportske, gospodarske i obrazovne sadržaje. Manifestacija je stekla status Nacionalne kulturne manifestacije Republike Hrvatske, potvrđujući njen značaj za hrvatsku kulturnu baštinu.

Današnje *Vinkovačke jeseni* predstavljaju sveobuhvatni kulturni festival koji traje nekoliko dana. Program uključuje izvedbe folklora, glazbenih koncerata, kazališnih predstava, sajмова, izložbi i obrazovnih radionica. Manifestacija privlači brojne domaće i strane sudionike, a Vinkovci postaju središte kulturnog života i tradicije tijekom trajanja događaja.

Vinkovačke jeseni nude raznovrsne događaje koji obuhvaćaju folklorne nastupe, glazbene koncerte, izložbe, izložbe stoke i poljoprivredne proizvode, tradicionalne igre, gastronomske specijalitete i druge kulturne aktivnosti. Glavni naglasak je na folklornim izvedbama koje prikazuju autentične plesove, nošnje i običaje Slavonije i drugih dijelova Hrvatske te često i drugih zemalja. *Jeseni* su mjesto susreta kulture, tradicije i zabave te igraju ključnu ulogu u očuvanju i promociji kulturne baštine Slavonije. Manifestacija privlači domaću i međunarodnu publiku koja želi istražiti bogatstvo slavonske kulture, čime značajno pridonosi razvoju folklornog i manifestacijskog turizma u Hrvatskoj.

Ova manifestacija privlači brojne posjetitelje koji su zainteresirani za istraživanje tradicionalnih običaja, narodnih nošnji i plesova. Turisti imaju priliku doživjeti autentičnu atmosferu i sudjelovati u folklornim programima. Manifestacija promiče i očuvanje nematerijalne kulturne baštine, doprinoseći prenošenju tradicije mlađim generacijama. Također, *Vinkovačke jeseni* postale su nezaobilazan događaj na kalendaru manifestacijskog turizma Hrvatske. Njihova autentičnost, bogat program i bliskost s tradicijom privlače domaće i strane turiste koji žele doživjeti duboko ukorijenjenu kulturu Slavonije. Turistička privlačnost ove manifestacije ne leži samo u folklornim nastupima, već i u širokom spektru događaja kao što su gastronomske izložbe, etno sajmovi i koncerti, čime se stvara bogato iskustvo za sve posjetitelje. Utjecaj *Vinkovačkih jeseni* na lokalno i nacionalno gospodarstvo je značajan. Ova manifestacija stvara potražnju za smještajem, ugostiteljstvom, prijevozom i trgovinom, čime se potiče razvoj turističke infrastrukture. Također, sudjelovanje domaćih obrtnika i proizvođača na sajmovima i izložbama unapređuje lokalno gospodarstvo i potiče očuvanje tradicionalnih zanata.

Vinkovačke jeseni promoviraju Hrvatsku kao kulturnu destinaciju. Povezivanje lokalne tradicije s modernim manifestacijama privlači raznoliku publiku, od turista do kulturnih entuzijasta. Ova manifestacija potiče svijest o kulturnom nasljeđu i važnosti očuvanja tradicije te doprinosi obrazovnom aspektu turizma. Njihova kontinuirana prisutnost i stalno širenje

programa čine ih atraktivnijim za sve više posjetitelja svake godine. Ova manifestacija stvara povratne veze - što više posjetitelja, to veći potencijal za daljnji razvoj programa i kvalitete manifestacije.

Vinkovačke jeseni postale su nezamjenjiva kulturna ikona Hrvatske i ključni pokretač manifestacijskog turizma. Njihov značaj proteže se mnogo dalje od folkloru i plesova - one povezuju prošlost s budućnošću, lokalno s globalnim te tradiciju s modernim. Kroz turističku privlačnost, ekonomski poticaj, kulturnu promociju i edukaciju, Vinkovačke jeseni su pokazatelj koliko manifestacijski turizam može obogatiti identitet destinacije i doprinijeti njenom trajnom uspjehu.

Slika 3: Plakat za 52. Vinkovačke jeseni

52. VINKOVAČKE JESENI
od 8. do 17. rujna 2017.

www.vinkovackejesenih.hr

POD VISOKIM POKROVITELJSTVOM PREDsjedNICE REPUBLIKE HRVATSKE KOLINDE GRABAR-KITAROVIĆ

GENERALNI POKROVITELJI:
HRVATSKE SUNE
HHEP
PRIVREDNA BANKA ZAGREB
HRT
CMC
premo OIG
GENERALNI MEDIJSKI POKROVITELJI:
Večernji list
PARTNERI MANIFESTACIJE:
LASNO
CROATIA OSIGURANJE
KONCAR
BELUPO
INA
punacro
H. O. K.
H. BOR
REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije
LASHO
Coca-Cola
T
HELL
BELUPO
INA
punacro
H. O. K.
H. BOR
REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije
LASNO
CROATIA OSIGURANJE
KONCAR
BELUPO
INA
punacro
H. O. K.
H. BOR
REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije
LASHO
Coca-Cola
T
HELL
BELUPO
INA
punacro
H. O. K.
H. BOR
REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije

Izvor: <https://images.app.goo.gl/SgUz87bnv9d2tPCY9> (preuzeto 15. veljače 2024.)

3.4. Međunarodni festival folklora Karlovac

Međunarodni festival folklora u Karlovcu je, kao što i sam naziv kaže, međunarodni festival folklora koji organizira CIOFF Hrvatska. CIOFF (International Council of Organizations of Folklore Festivals and Folk Arts) je međunarodna organizacija koja promiče razmjenu i suradnju između organizacija koje se bave folklorom, tradicionalnim plesovima, glazbom i umjetnostima. Osnovan 1970. godine i ima svoje sjedište u Parizu, Francuska. Organizacija ima članstvo iz više od 100 zemalja diljem svijeta. Kroz svoje aktivnosti, CIOFF igra važnu ulogu u očuvanju i promociji kulturne baštine te promicanju međunarodnog dijaloga i razumijevanja putem umjetnosti i folklora i okuplja brojne kulturne organizacije, festivale folklora, ansamble i pojedince koji se bave proučavanjem, interpretacijom i promocijom tradicionalne umjetnosti i kulture. Glavni ciljevi CIOFF-a su očuvanje kulturne baštine, jačanje međunarodne suradnje, organizacija i potpora folklornim festivalima, pozivanje na mir i razumijevanje među različitim narodima i kulturama te poticanje edukacije kulturnoj raznolikosti.

Međunarodni festival folklora u Karlovcu se održava od 1998. i dosad su na festivalu sudjelovale 56 države te preko 3800 sudionika.

Ovaj festival ima za cilj predstaviti bogatstvo i raznolikost folklornog nasljeđa, kako iz Hrvatske tako i iz drugih zemalja sudionica. Tijekom festivala, folklorne skupine iz različitih dijelova svijeta izvode tradicionalne plesove, glazbu, pjesme te prikazuju narodne nošnje svog kraja, čime stvaraju priliku za razmjenu kulturne baštine i stvaranje međunarodnih prijateljstava.

Festival obično uključuje različite nastupe na otvorenim pozornicama, plesne i glazbene radionice, izložbe tradicionalnih nošnji, i druge prateće aktivnosti. Posjetitelji imaju priliku uživati u autentičnim izvedbama folklorne baštine iz različitih dijelova svijeta, dok lokalno stanovništvo i turisti zajedno slave kulturnu raznolikost.

Festival je nositelj certifikata kvalitete dodijeljenog u Meksiku od CIOFF-a u prosincu 2013. g. te certifikata FIDAF-a (Federation of International Dance Festivals) dobivenog u Južnoj Koreji u listopadu 2016. godine. To govori o kvaliteti samog festivala, ali i kvaliteti grupa koje se od na stotine prijavljenih pažljivo biraju svake pojedine godine. Prema ocjenama koje je do sad dobivao od sudionika, ali i certifikatima kvalitete dobivenim od CIOFF-a i FIDAF-a

karlovački Međunarodni festival folkloru među najkvalitetnijim je svjetskim festivalima ove vrste.

CIOFF Festival u Karlovcu pruža značajan doprinos očuvanju i promociji folklornog nasljeđa i predstavlja važan kulturni događaj u Hrvatskoj koji privlači brojne sudionike i posjetitelje iz raznih zemalja.

Slika 4: Plakat za 23. Međunarodni festival folkloru u Karlovcu

Izvor: <https://www.karlovacki.info/2022/07/01/23-medunarodni-festival-folkloru-karlovac/>
(preuzeto 15. veljače 2024.)

3.5. Dubrovačke ljetne igre

Dubrovačke ljetne igre su jedna od najstarijih i najpoznatijih kulturnih manifestacija u Hrvatskoj. Igre se održavaju svake godine, obično od 10. srpnja do 25. kolovoza. To je vrijeme kada Dubrovnik postaje kulturo središte s bogatim umjetničkim programom. Brojne izvedbe, a posebno ceremonije otvaranja i zatvaranja *Dubrovačkih ljetnih igara* popraćene su prijenosom uživo Hrvatske radiotelevizije gdje nastupaju brojni afirmirani umjetnici hrvatske

kulturne scene. Predstave se održavaju na otvorenim pozornicama diljem starog dijela grada Dubrovnika, uključujući trgove, dvorišta palača i kulturne centre. Ovi povijesni prostori odaju posebnu arhaičnu atmosferu događajima. Manifestacija ima dugu povijest i međunarodni ugled te predstavlja spoj umjetnosti, kulture i tradicije. *Dubrovačke ljetne igre* privlače umjetnike, izvođače i posjetitelje iz cijelog svijeta, što čini manifestaciju međunarodno prepoznatljivom i priznatom.

Povijest *Dubrovačkih ljetnih igara* seže unatrag više od sedam desetljeća. Osnovane su 10. srpnja 1950. godine s ciljem obnove i promocije bogate kulturne baštine Dubrovnika i Hrvatske. Igre su pokrenute na inicijativu skupine intelektualaca i umjetnika predvođenih tadašnjim gradonačelnikom Perom Sorkočevićem kao reakcija na potrebu očuvanja kulture i umjetnosti nakon Drugog svjetskog rata. Prve igre bile su skromne, s fokusom na dramske izvedbe i glazbene koncerte, te su se održavale u atriju palače Kneževa dvora. Tijekom 1950-ih, Igre su postale sve veće i raznolikije, privlačeći sve više umjetnika i publike dok bi 1970-ih i 1980-ih stekle međunarodni ugled te postale važan događaj na kulturnoj karti Europe. Program se proširio na različite dijelove izvedbene umjetnosti, uključujući drame, opere, balete, koncerte klasične glazbe, folklorne koncerte, ali i izložbe, radionice, seminare te tako postao platforma umjetnicima da predstave vlastiti rad Hrvatskoj i cijelom svijetu. Za vrijeme 1990-ih, *Dubrovačke ljetne igre* suočavale su se s izazovima uslijed ratnih zbivanja u Hrvatskoj. Unatoč tim teškoćama, manifestacija je nastavila održavati svoj ugled i kontinuitet te privlačiti umjetnike i posjetitelje iz cijelog svijeta uz pomoć domaćih i međunarodnih partnera. U tim kriznim vremenima još jednom se dokazuje kako kultura ne poznaje granice. *Dubrovačke ljetne igre* i dalje su održavane svake godine s brojnim umjetničkim događajima i bogatim programima koji inspiriraju nove generacije umjetnika da istraže i interpretiraju klasične umjetničke forme na inovativan način. To potiče stvaranje novih umjetničkih djela koja se nadovezuju na kulturnu baštinu kako bi program zadržao svježinu i prilagodio se suvremenim očekivanjima.

Program Igara obuhvaća različite žanrove umjetnosti, uključujući drame klasičnih autora, suvremene predstave, baletne izvedbe, koncerte simfonijske glazbe, jazz, rock i druge glazbene pravce te različite likovne i književne događaje. Uz glavni program, Igre imaju i istaknuti edukativni karakter programa nudeći edukativne programe, seminare, radionice i predavanja za umjetnike i publiku.

Dubrovačke ljetne igre promiču kulturnu baštinu grada Dubrovnika kroz interpretaciju klasičnih djela i njihovu povezanost s lokalnom poviješću i identitetom grada, kao i prikaz tradicijskih nošnji, pjesama i plesova široj publici raznolikim programima tijekom godina. *Folklorni ansambl Lindo* iz Dubrovnika kontinuirano je na programu *Dubrovačkih ljetnih igara* skroz od davne 1967. godine, a Igrama nudi desetak folklornih koncerata.

Dubrovačke ljetne igre ne samo da obogaćuju kulturni život samog grada Dubrovnika, već i doprinose turizmu i promociji Hrvatske kao kulturne destinacije te imaju značajan utjecaj na manifestacijski i folklorni turizam kako u Dubrovniku, tako i u cijeloj Hrvatskoj. Ova manifestacija privlači umjetničke entuzijaste, kulturne znatiželjnice i turiste koji žele doživjeti jedinstvenu atmosferu Dubrovnika obogaćenu kulturnom baštinom. Igre su postale neizostavan dio kulturnog identiteta Dubrovnika i Hrvatske te igraju ključnu ulogu u očuvanju kulturne baštine, promociji umjetnosti i kulturnog turizma. Manifestacija svake godine privlači ljubitelje umjetnosti iz svih dijelova svijeta te doprinosi međunarodnom ugledu Dubrovnika kao kulturne destinacije. Igre utječu na povećanje turističkog prometa jer kulturni programi privlače veliki broj posjetitelja iz cijelog svijeta. Turisti dolaze kako bi doživjeli kulturne događaje i umjetničke izvedbe koje se ne mogu vidjeti svugdje. Igre se održavaju tijekom ljetnih mjeseci za vrijeme sezone, što garantira velik broj posjetitelja. Uz sunčanje i razgledavanja povijesnih i materijalnih dobara, turisti imaju priliku uživati u kulturnim događajima i umjetničkim izvedbama što doprinosi raznolikosti turističke ponude. Na taj način manifestacija promovira Dubrovnik kao destinaciju koja nudi ne samo povijesne znamenitosti, već i bogat kulturni program. To privlači turiste željne autentičnih kulturnih doživljaja. Program pruža priliku turistima da se upoznaju s lokalnom kulturom i tradicijom. Sudjelovanje međunarodnih ansambala i umjetnika na Igrama potiče međunarodnu razmjenu kulture i tako privlači turiste koji su zainteresirani za istraživanje različitih kulturnih izričaja.

S obzirom na rastući interes za autentična kulturna iskustva, *Dubrovačke ljetne igre* postale su magnet za folklorni turizam. Folklorne izvedbe koje su uključene u program igara pružaju turistima priliku da se upoznaju s lokalnim tradicijama, plesovima i običajima. Ova interakcija s lokalnom kulturom omogućuje turistima da dublje razumiju identitet regije i osjete bliskost s njenim stanovništvom. Osim toga, manifestacija omogućuje turistima da sudjeluju u folklornim izvedbama i radionicama, što stvara interaktivno iskustvo i povećava njihovu povezanost s destinacijom.

Dubrovačke ljetne igre neosporno imaju snažan utjecaj na manifestacijski i folklorni turizam Dubrovnika i šire regije. Njihova sposobnost da kombiniraju suvremene umjetničke izraze s duboko ukorijenjenom tradicijom privlači raznoliku publiku, obogaćuje kulturnu scenu grada te čini Dubrovnik nezaobilaznom destinacijom za sve one koji žele istražiti spoj kulture, umjetnosti i povijesti.

Dubrovačke ljetne igre su postale simbol kulturnog identiteta Dubrovnika i Hrvatske. Ova manifestacija potiče lokalni ponos i osjećaj pripadnosti kulturnoj baštini. Povezanost između Dubrovačkih ljetnih igara i folklornog te manifestacijskog turizma predstavlja intrigantan aspekt suvremenih kulturnih događanja. Ova dva oblika turizma, koja su duboko ukorijenjena u kulturnoj baštini i suvremenom turističkom iskustvu, stvaraju simbiozu koja obogaćuje kulturnu scenu Dubrovnika i pridonosi raznolikosti turističke ponude regije.

Slika 5: Dubrovačke ljetne igre

Izvor: <https://images.app.goo.gl/DckKmgFpJWyJBekq6> (preuzeto 15. veljače 2024.)

4. PRIMARNO ISTRAŽIVANJE ULOGE I VAŽNOSTI ANSAMBLA NARODNIH PLESOVA I PJESAMA HRVATKE LADO ZA MANIFESTACIJSKI TURIZAM HRVATSKE

Ansambel narodnih plesova i pjesama Hrvatske LADO jedini je nacionalni profesionalni folklorni ansambl u Hrvatskoj koji je osnovan daleke 1949. Godine u Zagrebu s ciljem „istraživanja, prikupljanja, umjetničke obrade i scenskog prikazivanja najljepših primjera bogate hrvatske glazbene i plesne tradicije.“ (Izvor: www.lado.hr, pristupljeno 15. veljače 2024.)

„Lado“ je stara slavenska riječ značenja dobar, drag, mio. Pronalazi se u pripjevima starih obrednih pjesmama sjeverozapadne Hrvatske. Od samog postojanja Ansambl LADO u svom radu i na repertoaru okuplja najznačajnije hrvatske etnokoreologe, koreografe, etnomuzikologe, glazbene aranžere i folkloriste. Repertoar Ansambla LADO sastoji se od preko stotinjak različitih folklornih koreografija i nekoliko stotina vokalnih, instrumentalnih i vokalno-instrumentalnih glazbenih. Uz bogat izvođački repertoar LADO posjeduje jedinstvenu kolekciju izvornih narodnih nošnji iznimne vrijednosti i ljepote s više od 1200 kompleta, od kojih su neki stariji i više od stotinu godina pa ga zato s pravom nazivaju i „putujućim muzejom“. Narodne nošnje su ujedno kostimi u kojima LADO predstavlja zadivljujuću različitost plesova, pjesama na tako malom prostoru kao što je Hrvatska i to zahvaljujući jadranskim, alpskim, panonskim i dinarskim utjecajima. Takvo bogatstvo i izrazita raznolikost na relativno malom geografskom području čini hrvatsku kulturnu baštinu posebnom u svjetskim aspektima. Samo na geografskom potezu od Zagreba do Rijeke koji iznosi 120 kilometara prolazimo kroz 3 folklorne zone od kojih svaka ima vlastite tipove narodnog ruha, plesnih koraka, tradicijskih instrumenata, specifičnog načina pjevanja i različitih melodijskih karakteristike krajolika u kojima se zrcali način i uvjeti života tamošnjeg stanovništva s obzirom na povijesne utjecaje.

Glavni korpus ansambla LADO je dakako onaj izvođački kojeg čine četrdesetak profesionalnih umjetnika koji istovremeno plešu i pjevaju te četrnaest glazbenika koji zajedno sviraju preko stotinjak različitih klasičnih i tradicijskih instrumenata. LADO je nesumnjivo jedan od najboljih profesionalnih plesnih ansambala svijeta, ali dodatna vrijednost je u tome što istovremeno LADO zauzima titulu jednog od najboljih folklornih zborova svijeta. U programima objedinjuje više različitih plesnih i vokalnih stilova koji su se izvodili i dalje se

izvode u Hrvatskoj. Tijekom preko 70 godina postojanja LADO je održao preko 5000 nastupa u Hrvatskoj i u 48 zemalja svijeta, te izdao tridesetak nosača zvuka za koje je osvojio brojna priznanja i nagrade.

Uz nastupe na najpoznatijim domaćim i svjetskim scenama i koncertnim podijima, koncerti su često priređivani i za znanstvenike na raznim velikim međunarodnim skupovima i simpozijima, na akademijama i proslavama, sajmovima, svjetskim izložbama, Univerzijadama, olimpijskim igrama, te velikom broju svjetskih i domaćih festivala. Treba svakako spomenuti i uspješnu suradnju s baletom HNK u Zagrebu ("Đavo u selu" Frana Lhotke) i s Gradskim kazalištem "Komedija" ("Đerdan" Jakova Gotovca i "Narodil se mladi Kralj" Vida Baloga i Tomislava Uhlika). LADO je gostovao i na pozive hrvatskih iseljenika diljem svijeta, nastojeći živom izvedbom osvježiti uspomene na glazbenu i plesnu tradiciju rodnog kraja kod onih koji su doselili iz Hrvatske te kod njihovih potomaka, rođenih daleko od Hrvatske, pobuditi zanimanje za zvuke daleke (pra)domovine.

Na mnogim je gostovanjima, u Hrvatskoj i izvan nje, Ansambl LADO snimao nosače zvuka, video-spotove, TV i radio-emisije, ostavljajući trajni zapis o folklornom izrazu zaustavljenom u jednom trenutku, o načinu njegove glazbene obrade i o vrsnoći njegove izvedbe. Uz zanimanje za tradicijsku glazbu u Hrvata, otvoren je put i cjelovitijem upoznavanju glazbenoga izričaja krajeva za koje još uvijek mnogi stanovnici Europe i svijeta ne mogu odrediti točne geografske širine i dužine.

Uspješne nastupe LADO, od osnutka do danas, pratile su i mnogobrojne nagrade i priznanja. Davne 1954. Ansambl LADO osvojio je prvu nagradu na Međunarodnom festivalu u Llangollenu u Velikoj Britaniji. Slijedile su diplome časti gradova Santiaga, Punta Arenasa, Antofagaste, zahvalnice Los Angelesa i Frankfurta, ključ grada Clevelanda, diploma Međunarodnog festivala u Corku, u Republici Irskoj, plakete i nagrade Grada Zagreba i drugih gradova. U posljednjih dvadesetak godina Ansambl je primio 24 Porina, među kojima i Porina za životno djelo (2002). Tu je i nagrada Orlando (2003) za izniman umjetnički doseg u glazbenom djelu programa 54. Dubrovačkih ljetnih igara, dvije nagrade Ivan Lukačić (2004 i 2014) za najviši izvođački doseg na 34. i za etnomuzikološki rad i očuvanje hrvatske glazbene tradicije na 44. Varaždinskim baroknim večerima, a 2002. godine LADO je bio predstavnik Europe na šestom Svjetskom simpoziju zbornice glazbe u Minneapolisu - SAD. LADO je osvojio pet Nagrada Grada Zagreba (1963, 1968, 2002, 2009, 2017) te nagradu INA-e za promicanje hrvatske kulture u svijetu za 2006. godinu.

4.1. Uloga u turističkoj ponudi Hrvatske

Ansambl narodnih plesova i pjesama Hrvatske LADO ima nesumnjivo značajan i pozitivan utjecaj na turizam Hrvatske kao jedan od najvećih promotora hrvatske kulturne baštine i tradicije. Doprinosi kulturnom bogatstvu destinacije i privlači turiste koji cijene kulturne doživljaje.

Koncerti Ansambla LADO turistima pružaju priliku da se upoznaju s bogatom tradicijskom kulturom Hrvatske u obliku narodnih plesova, pjesama i tradicijskog ruha, odnosno narodnih nošnji od čega je veliki broj sastavnica dio zaštićene nematerijalne kulturne baštine na listi UNESCO-a. Te činjenice posebno su važne za turiste koji žele dublje razumjeti lokalnu kulturu i doživjeti tradiciju Hrvatske iz prve ruke.

Svojim raznolikim plesnim, vokalnim i vokalno-instrumentalnim, ali i božićnim, korizmenim i uskršnjim koncertima Ansambl LADO doprinosi raznolikosti turističke ponude Hrvatske. Osim turistički najznačajnije Jadranske obale, plaža i prirodnih ljepota, kulturni doživljaji koje pruža Ansambl LADO posjetiteljima pružaju dubinu i svojevrsnu raznolikost iskustva koja omogućava dodatan doživljaj i povezanost s Lijepom našom. Tijekom svojih izvedbi, Ansambl LADO često pruža informacije o povijesnom značaju različitih plesova, pjesama i glazbe koju izvode. To omogućava turistima da bolje razumiju što gledaju i slušaju te stječu dublji uvid u povijest i kulturu Hrvatske.

LADO često putuje po Hrvatskoj i izvodi koncerte u većim gradovima, ali i manjim mjestima i općinama, čime promovira manje poznate turističke destinacije. Samim time pomože u ravnoteži turističkog prometa i privlačenju posjetitelja u različite dijelove zemlje.

Posebnost Ansambla LADO je što se uspoređuje istovremeno s najboljim nacionalnim vokalnim ansamblima kao i plesnim. "Glavna značajka po kojoj se primjeri Riverdance-a i Lada razlikuju jest da Lado nije posegnuo za metodom imitacije, manipulacije i fabrikacije forme tradicijske kulture, već je i u širim okvirima od originalno folklornih ostao dosljedan autentičnim načinima i vrstama izvedbe." (Jelinčić i Žuvela Bušnja, 2008).

4.2. Predstavljanje Hrvatske u inozemstvu

U gotovo 75 godina postojanja LADO je nastupao na šest kontinenata, predstavljajući hrvatsku kulturnu baštinu u nekim od najznačajnijih svjetskih dvorana, od Royal Albert Halla u Londonu, preko City Centra u New Yorku i Velikog Amfiteatra Sorbonne u Parizu, Mann Auditoriuma u Tel Avivu, Sydney Town Halla i Nakano Sun Plaza Halla u Tokiju.

Prema oduševljenju publike i poznatih imena iz svijeta kulture, umjetnosti i politike, ali i prema ocjeni stručne kritike, LADO se svrstava među najbolje folklorne ansamble u svijetu.

Popis značajnijih gradova i scena gdje je Ansambl LADO nastupao (preuzeto s www.lado.hr 15. veljače 2024.):

U Europi: Pariz (Grand Amphitheatre de la Sorbonne), London (Royal Albert Hall), Beč (Konzerthaus), Salzburg, Rim, Vatikan (Trg svetog Petra), Milano, Madrid, Barcelona, Atena, Bruxelles (Palais des Beaux Arts), Amsterdam, Berlin, Stuttgart (Liederhalle), Zurich (Kongresshalle), Cork, Prag, Budimpešta, Bratislava, Kijev (Operno kazalište "Taras Ševčenko"), Varšava, Moskva (Međunarodni dom muzike), St. Peterburg, Kopenhagen, Bergen (Grieghallen), Oslo (Konserthuis), Helsinki, Stockholm, Sarajevo, Ljubljana, Istanbul,...

U Sjevernoj Americi: New York (City Center, Symphony Space Broadway, Golden Center), Chicago (Arie Crown Theatre), Washington, Los Angeles (Bovard Auditorium- USC), Montreal (Expo Theatre), Vancouver (Orpheum), Toronto, Ottawa,...

U Južnoj Americi: Rio de Janeiro, Sao Paulo, Buenos Aires, Santiago de Chile,...

U Aziji: Tel Aviv (Mann Auditorium), Muscat, Jeruzalem, New Delhi, Bombay, Peking, Šangaj, Kuala Lumpur, Tokio (Nakano Sun Plaza Hall), Kyoto (Kaikan Daiichi Hall), Nagoya, Kobe, Okayama (Symphony Hall), Hiroshima, Sapporo,...

U Australiji: Sydney (Town Hall), Melbourne, Perth (Concert Hall),...

U Africi: Kairo (Opera), Aleksandrija,...

4.3. Metodologija istraživanja

U provedenom istraživanju „Uloga i važnost Ansambla narodnih plesova i pjesama Hrvatske LADO za manifestacijski turizam Hrvatske“ korištena je kvalitativna metoda anketnog upitnika s 16 pitanja zatvorenog tipa i jednim pitanjem otvorenog tipa. Odabranom metodom omogućeno je ispitivanje 238 ispitanika. Nakon analize obrade njihovih odgovora izvedeno je niz zaključaka o ulozi i važnosti Ansambla LADO za turističku ponudu Hrvatske.

4.3.1. Ciljevi istraživanja

Cilj istraživanja je analizirati ulogu i važnost Ansambla narodnih plesova i pjesama Hrvatske LADO za manifestacijski turizam Hrvatske kako bi se pokazao njegov značaj u turističkoj ponudi Hrvatske. Rezultati će ukazati na raznolikost poznavanja folklornih manifestacija u Hrvatskoj među ispitanicima, zainteresiranost ispitanika za programe Ansambla LADO, učestalost posjećenosti izvedenih programa tijekom godine i u ljetnim mjesecima, zatim pitanje atraktivnosti programa Ansambla LADO u turističkoj ponudi Hrvatske, važnost predstavljanja tijekom ljetnih mjeseci te stajalište ispitanika po pitanju predstavljanja Ansambla LADO u inozemstvu.

4.3.2. Metoda istraživanja

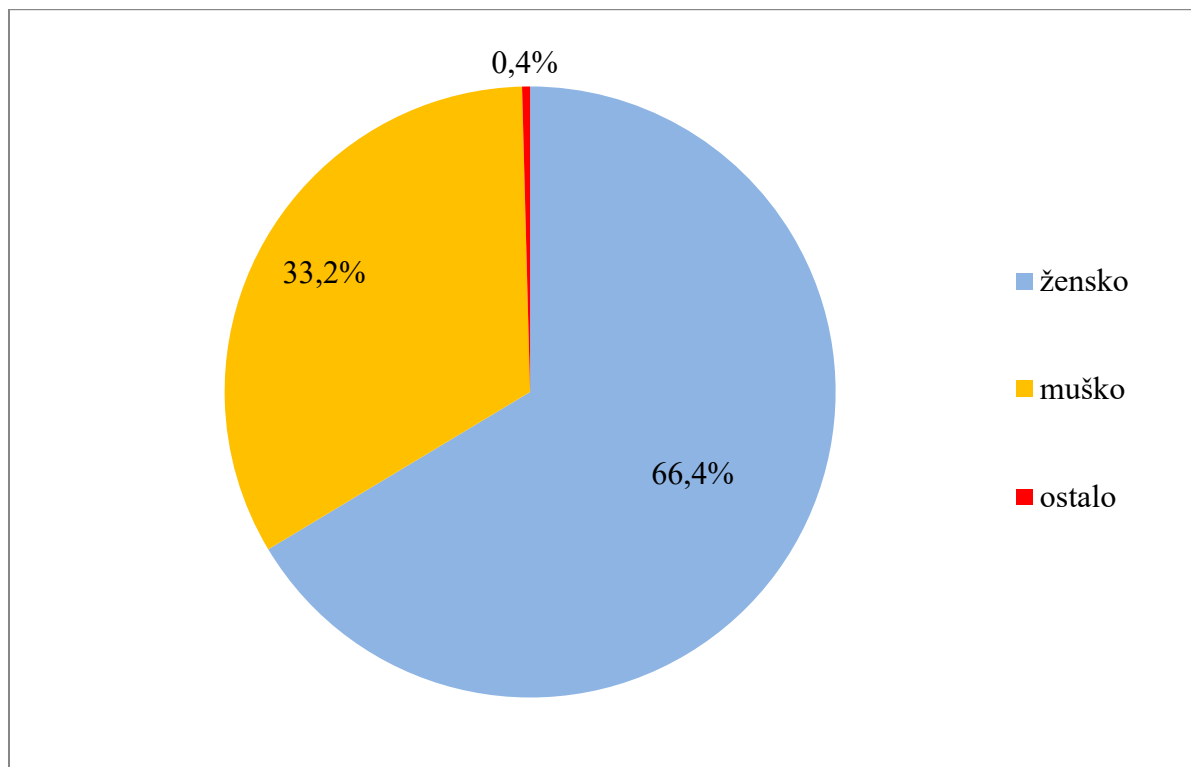
Kvalitativna metoda anketnog upitnika provedena se putem slučajnog uzorka te se temelji na ispitivanju dostupnih pojedinaca tako što je upitnik podijeljen među prijateljima, obitelji te korisnicima društvenih mreža (Facebook, WhatsApp, Instagram). Anketni upitnik je sastavljan od 16 pitanja zatvorenog tipa i jednog pitanja s mogućnosti otvorenog odgovora.

4.3.3. Uzorak

Uzorak istraživanja čine 238 ispitanika od kojih 158, odnosno 66,4% čini ženski dio populacije, 79 osoba (33,2%) su muškarci, dok se jedna osoba izjasnila pod „ostalo“ (0,4%).

4.4. Rezultati istraživanja

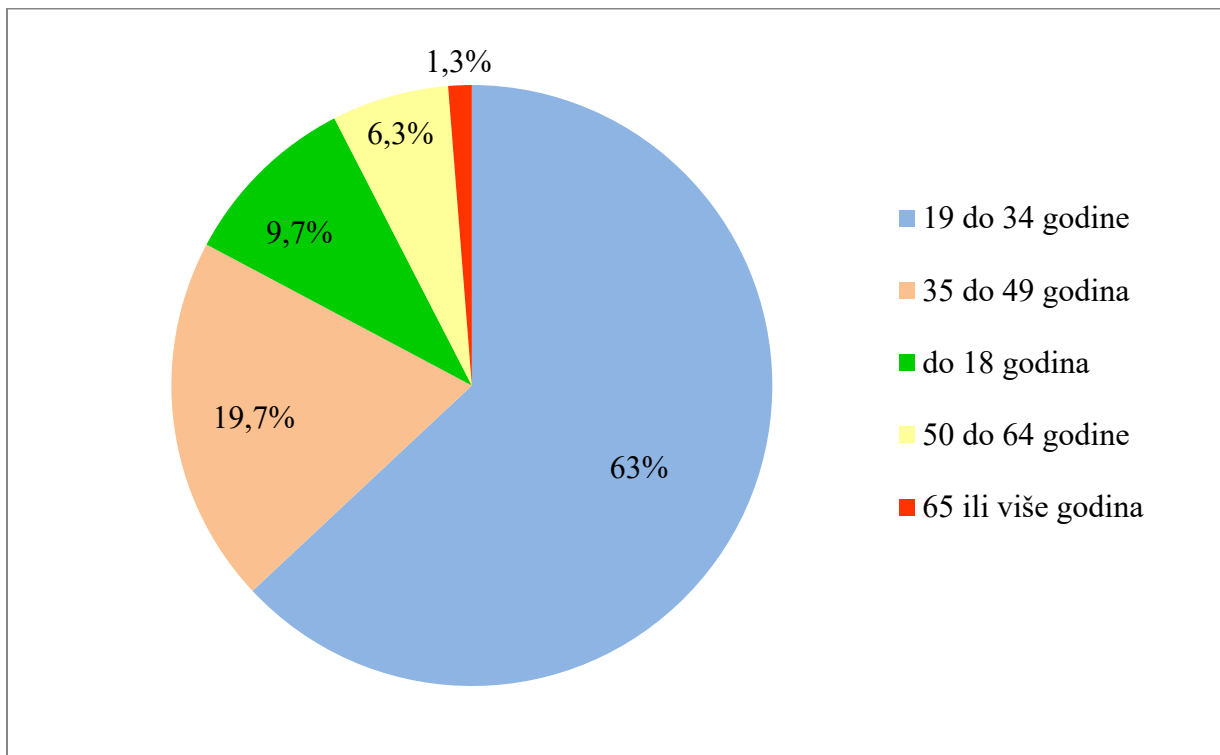
Grafikon 2: Spol ispitanika

Izvor: Istraživanje autora

Anketni upitnik ispunilo je 238 osoba od čega je bilo 158 žena, 79 muškaraca te jedna osoba indiferentnog spola. Dakle, većina ispitanika (66,4%) bile su osobe ženskog spola, 33,2% muškarci, dok su manje od 1% uzorka činile osobe indiferentnog spola.

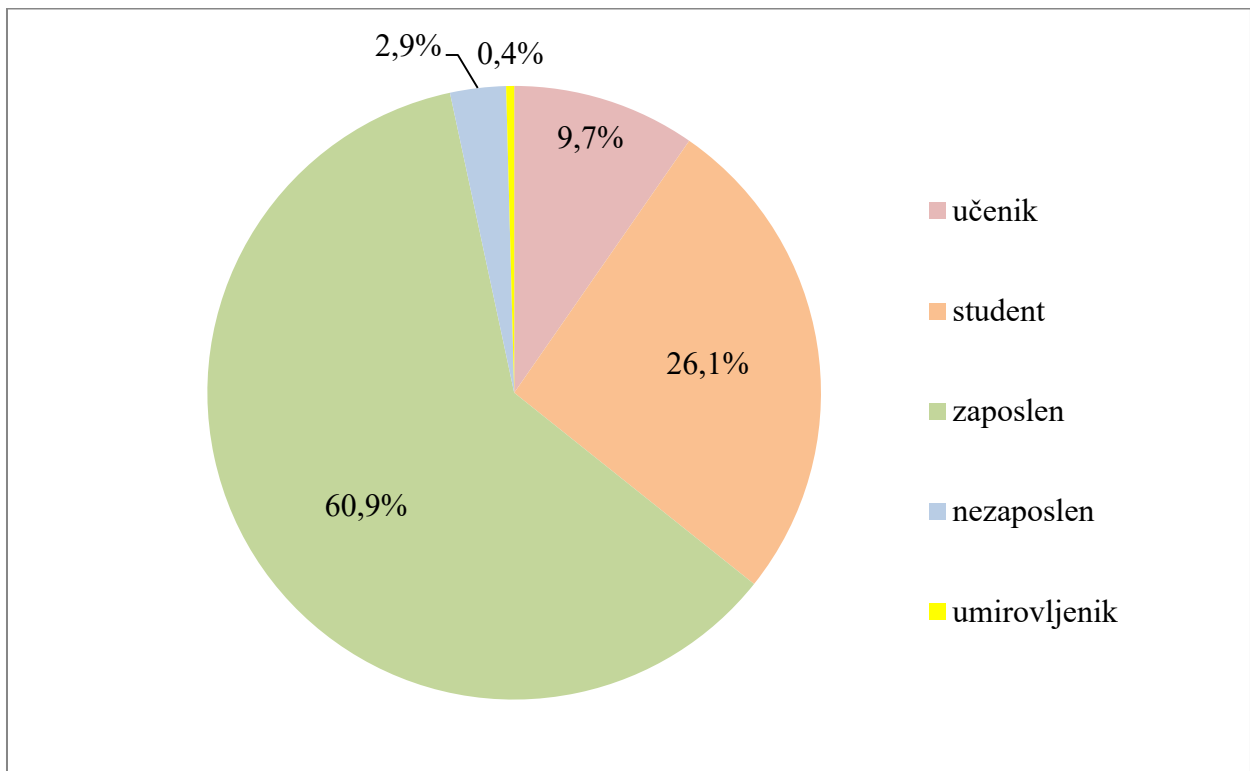
Grafikon 3: Dob ispitanika

Izvor: Istraživanje autora

Dobna struktura pokazuje da su u istraživanju sudjelovale 23 osobe mlađe od 19 godina, dok su 3 osobe starije od 65 godina. Najveći dio uzorka, točnije 63% čine osobe starosti od 19 do 34 godine i to njih 150. Drugu najveću starosnu skupinu čine ispitanici između 35 i 49 godina starosti, a samo 15 ispitanika odnosno 6,3% pripadalo je dobnoj skupini između 50 i 64 godine starosti.

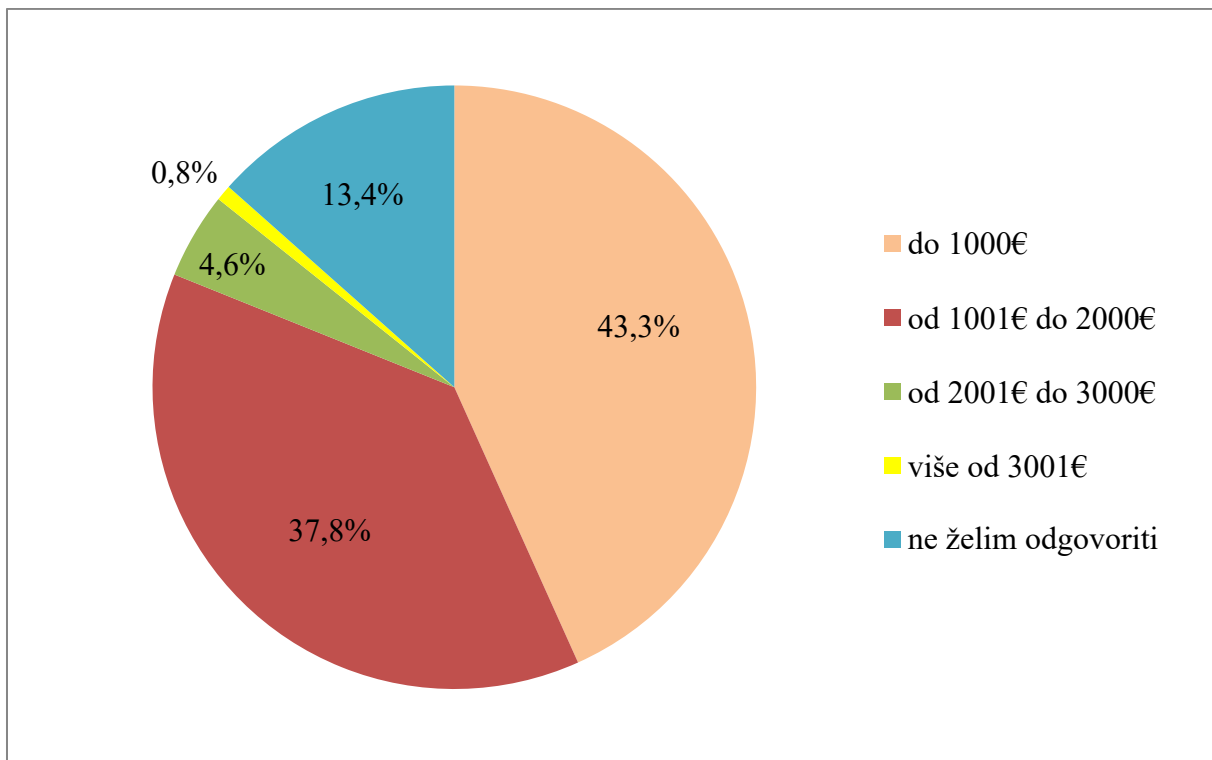
Grafikon 4: Radni status ispitanika

Izvor: Istraživanje autora

Radni status ispitanika pokazuje da je 145 (60.9%) od ukupno 238 ispitanika zaposleno, 62 ispitanika odnosno 26.1% su studenti, 23 (9.7%) čine učenici, 7 (2.9%) ih je trenutno nezaposleno dok je jedna osoba umirovljena.

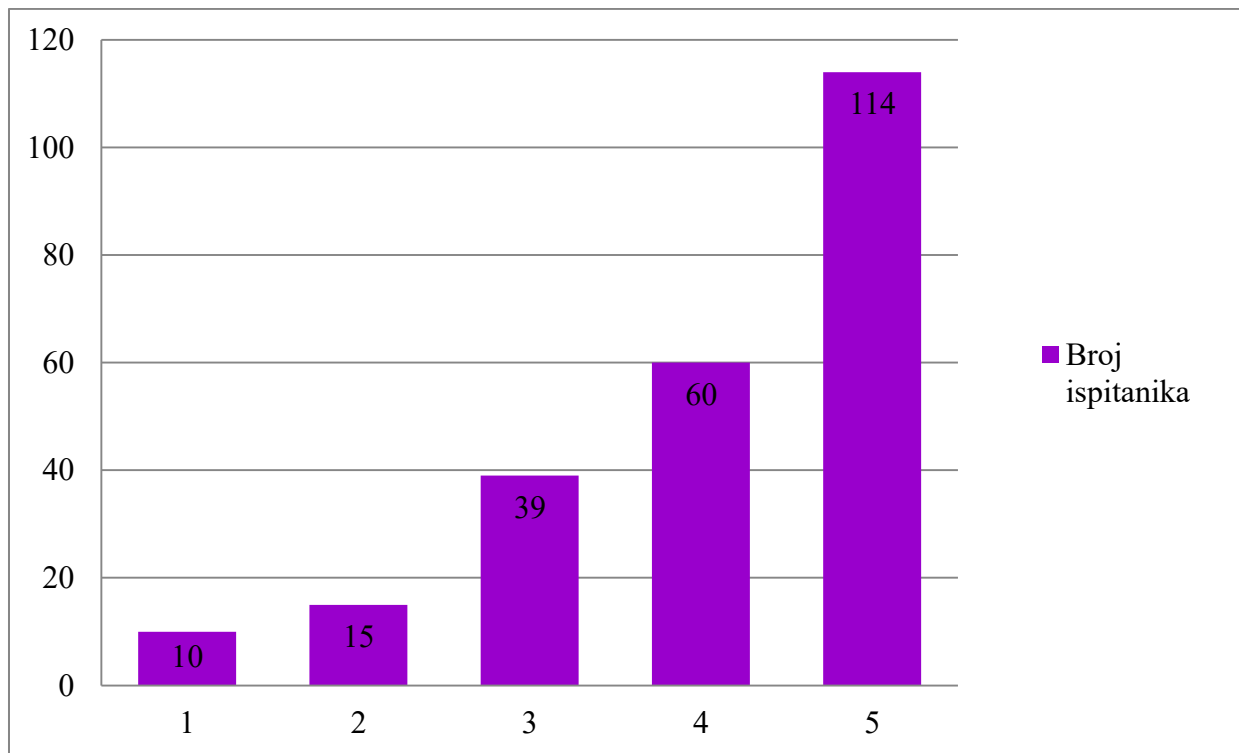
Grafikon 5: Mjesečna primanja ispitanika

Izvor: Istraživanje autora

Mjesečna primanja ispitanika udjela 43.3% uzorka (103 ispitanika) iznose do 1000€. Postotak od 37.8%, odnosno 90 ljudi ima mjesečna primanja između 1000€ i 2000€. Samo 4.6% (11 ispitanika) mjesečno zarade između 2000€ i 3000€, dok dvoje pojedinaca zaradi i preko 3000€. Ukupno 32 ljudi izjasnilo se da ne želi odgovoriti na ovo pitanje.

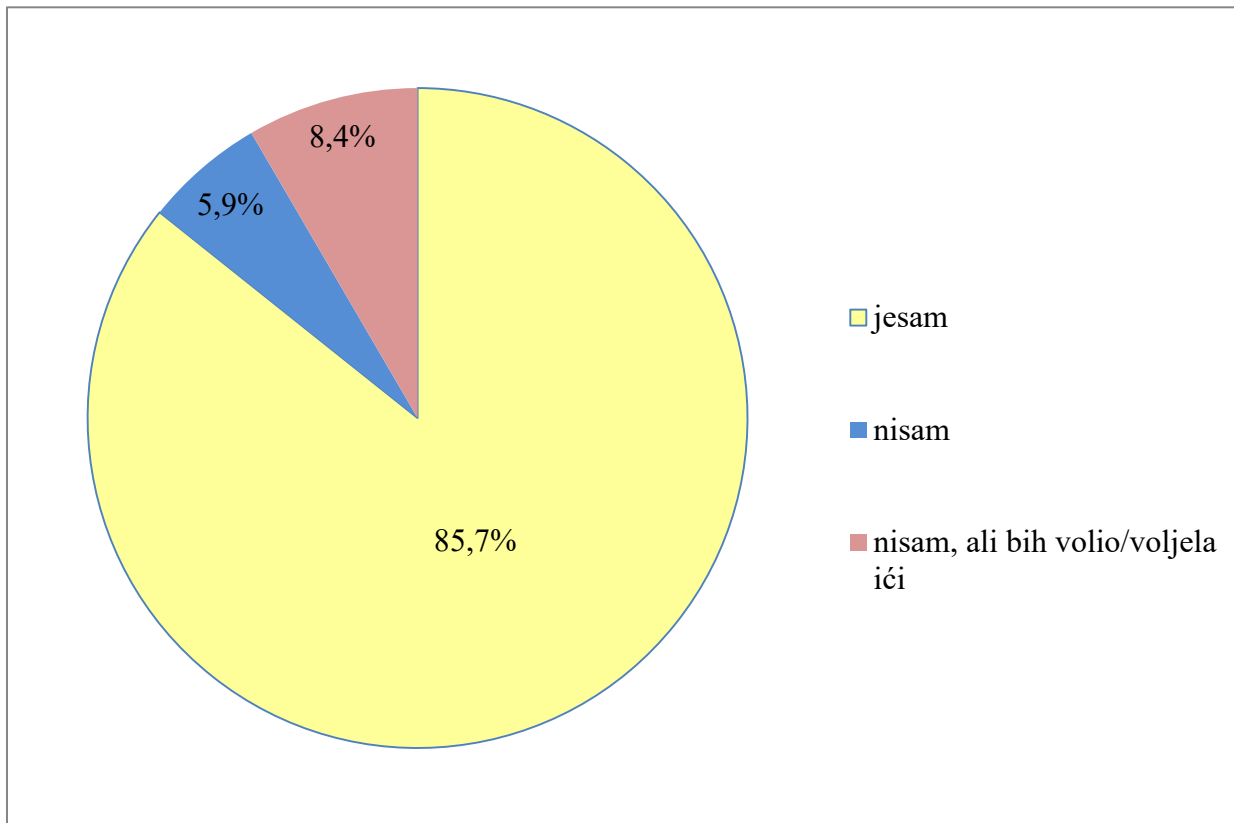
Grafikon 6: Interes ispitanika za rad Ansambla LADO

Izvor: Istraživanje autora

Ukupno 4,2% ispitanika uopće ne prati rad i djelovanje Ansambla LADO, dok njih 6,3% prati, ali u slaboj mjeri. Iznenaduje podatak da čak 114 osoba od ukupno 238 ispitanika, odnosno 47,9% uzorka izrazito prati radi djelovanje Ansambla LADO, a njih 60 prati u velikoj mjeri. Prema ovim rezultatima značajan dio ispitanika je upoznat s radom i djelovanjem Ansambla LADO što daje na relevantnosti odgovorima na ostala pitanja vezana uz LADO.

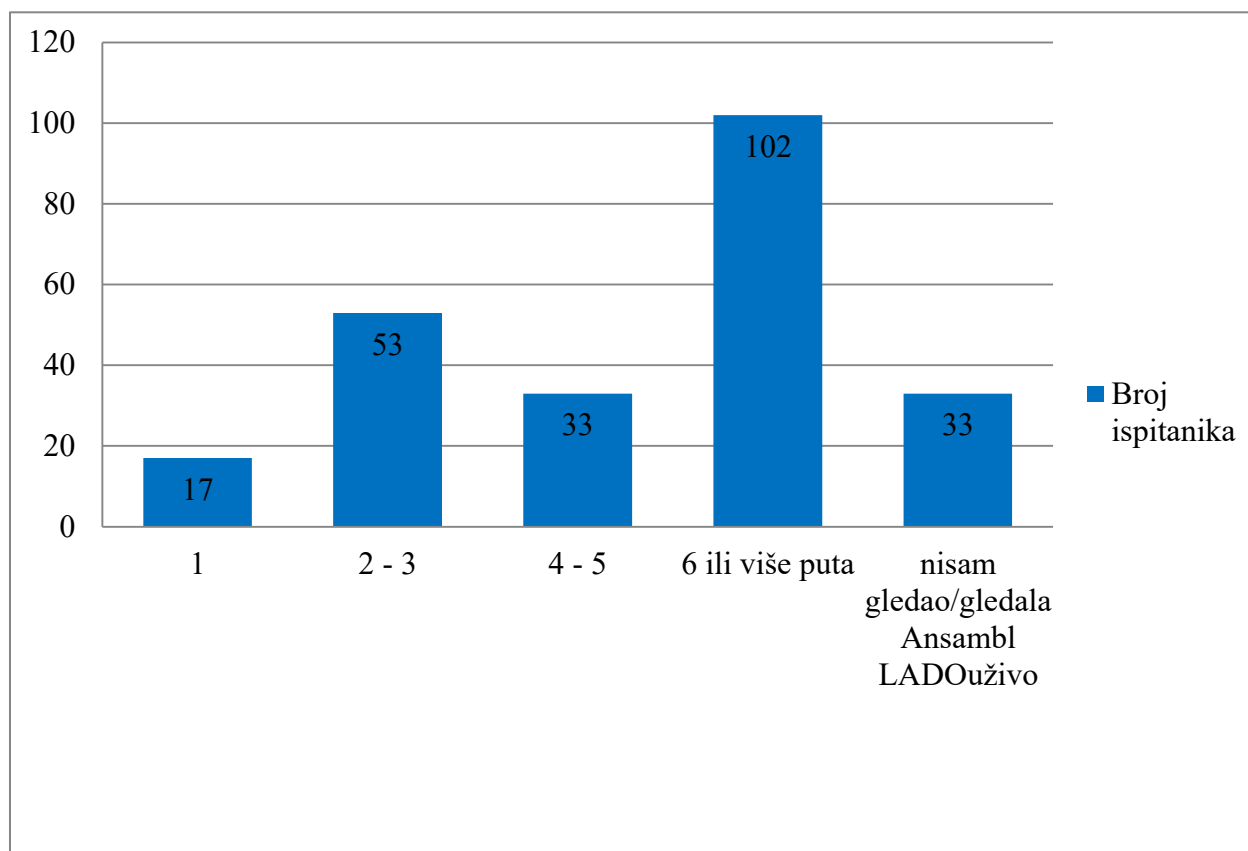
Grafikon 7: Gledanje Ansambla LADO uživo

Izvor: Istraživanje autora

Na pitanje jesu li ikada bili na koncertu Ansambla Lado, 204 od 238 ispitanika izjasnilo se afirmativno, što čini 85.7% uzorka. Preostalih 34 ispitanika (14.3%) nikada nije bilo na koncertu, dok je od tih 34 njih 20 izrazilo želju da bi u budućnosti voljeli otići na koncert Ansambla LADO. Velik dio ispitanika bio je na koncertu Ansambla LADO.

Grafikon 8: Posjećenost koncerata Ansambla LADO

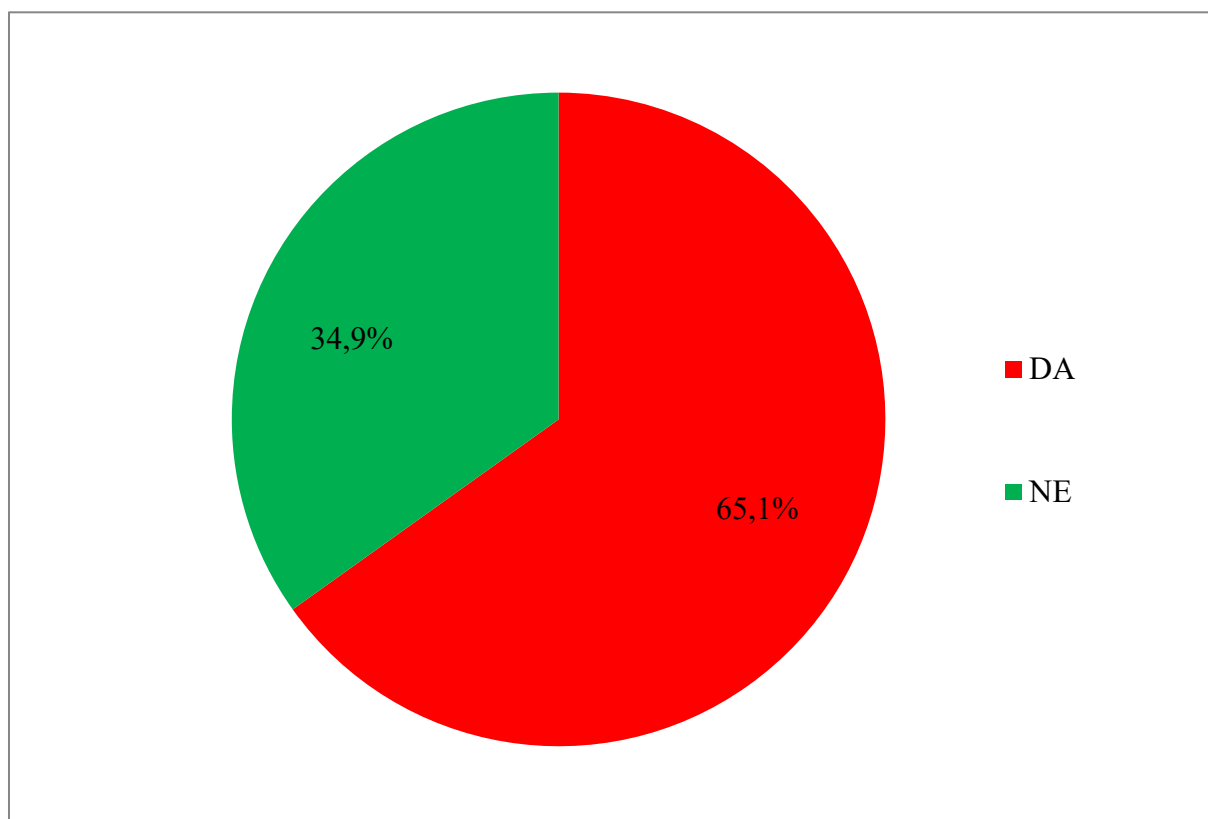

Izvor: Istraživanje autora

Od ukupno 238 ispitanika, 33 nikada nije gledalo koncert Ansambla LADO uživo što čini 13,9% uzorka. Zanimljivo je da su čak 42,9% ispitanika gledali koncerte Ansambla 6 ili više puta. Ukupno 17 osoba gledalo je koncert samo jednom, 53 njih dva ili tri puta, a 33 ljudi je bilo na koncertima Ansambla četiri ili pet puta. Iz navedenih podataka može se zaključiti da osobe koje su gledale koncert Ansambla LADO uživo da su posjećivali programe više puta.

Grafikon 9: Putovanje na koncert Ansambla LADO

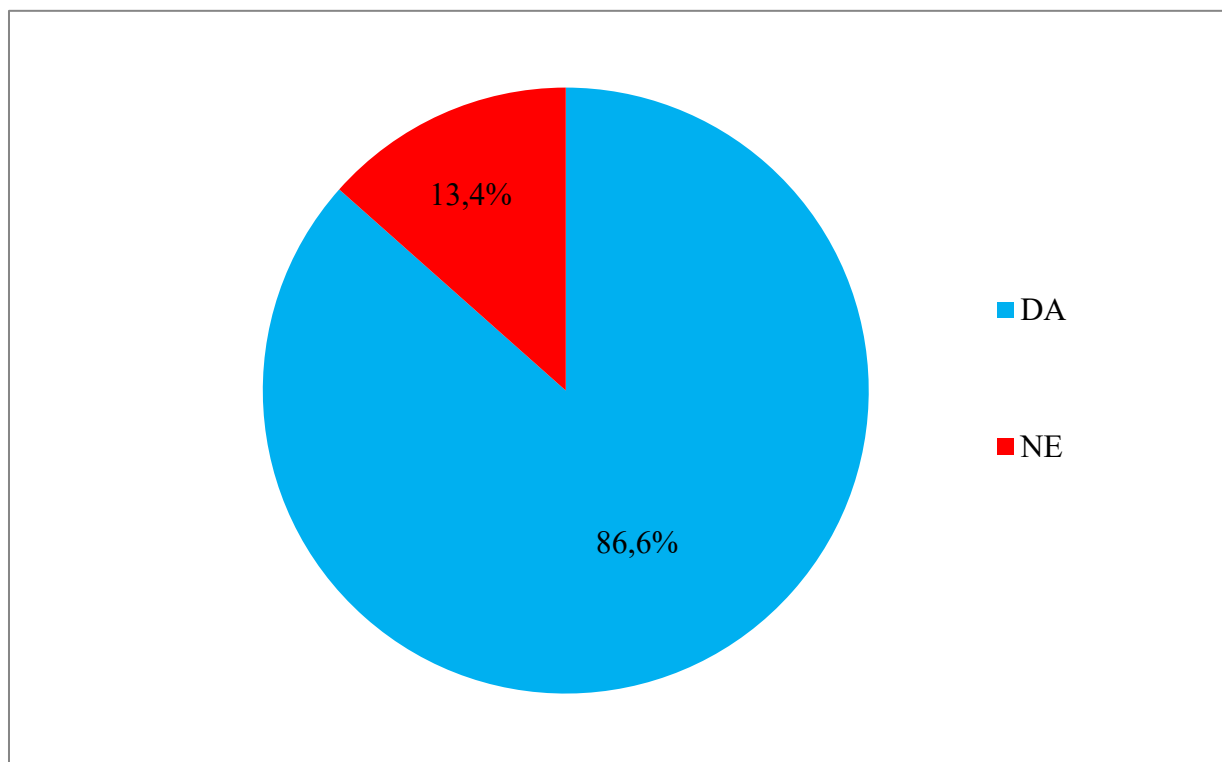
Izvor: Istraživanje autora

Ukupno 65,1 % uzorka ciljano su odlazili na koncert Ansambla LADO izvan njihovog mjesta stanovanja, primjerice u drugi grad, općinu ili županiju, dok 34,9% ispitanika zbog koncerta Ansambla nije donosilo takve odluke.

Na pitanje otvorenog odgovora u kojem su ispitanici trebali nabrojati folklorne manifestacije u Hrvatskoj koje poznaju, njih dvadesetak nije znalo navesti nijednu folklornu manifestaciju. Ostatak ispitanika navelo je mnoštvo folklornih manifestacija u Hrvatskoj. Najčešće navedena folklorna manifestacija su Vinkovačke jeseni (ukupno 183 ispitanika). Malen broj ispitanika je navelo Dubrovačke ljetne igre pod folklorne manifestacije kako je folklor samo jedan dio te velike i općepoznate kulturne manifestacije. Ostale folklorne manifestacije navedene u anketnom upitniku su: Đakovački vezovi, Međunarodna smotra folklora u Zagrebu, Brodsko

kolo, smotra folklora Na Neretvu misečina pala, COFA, Međunarodni folklorni festival u Karlovcu, Zlatne žice Slavonije, Šlingani dani, smotra dječjeg folklora Hrvatske u Kutini, Međunarodni festival folklora „Iz bakine škrinje“, Folkofonija, Naši tanci i stare Užanci, Šokačko sijelo Županja, Voloderska jesen, Šimunski cajti, Kaj su jeli naši stari, Picokijada, Ivanečki kresovi, Petrijevačke žetvene svečanosti, Međunarodni festival čipke, Drmeš Da, Međunarodni festival folklora u Splitu, Lado na Mažurancu, Smotra međimurskog folklora Donja Dubrava, Petaračke buše, Čepinski suncokreti, smotra izvornog folklora Karlovačke županije Igra kolo Ogulin, Sisački lipanjski susreti, Fešta svetog Vlaha, Zeljarijada, Ljeto Valpovačko, Domjanićeve noći i Svetoivanjska smotra folklora.

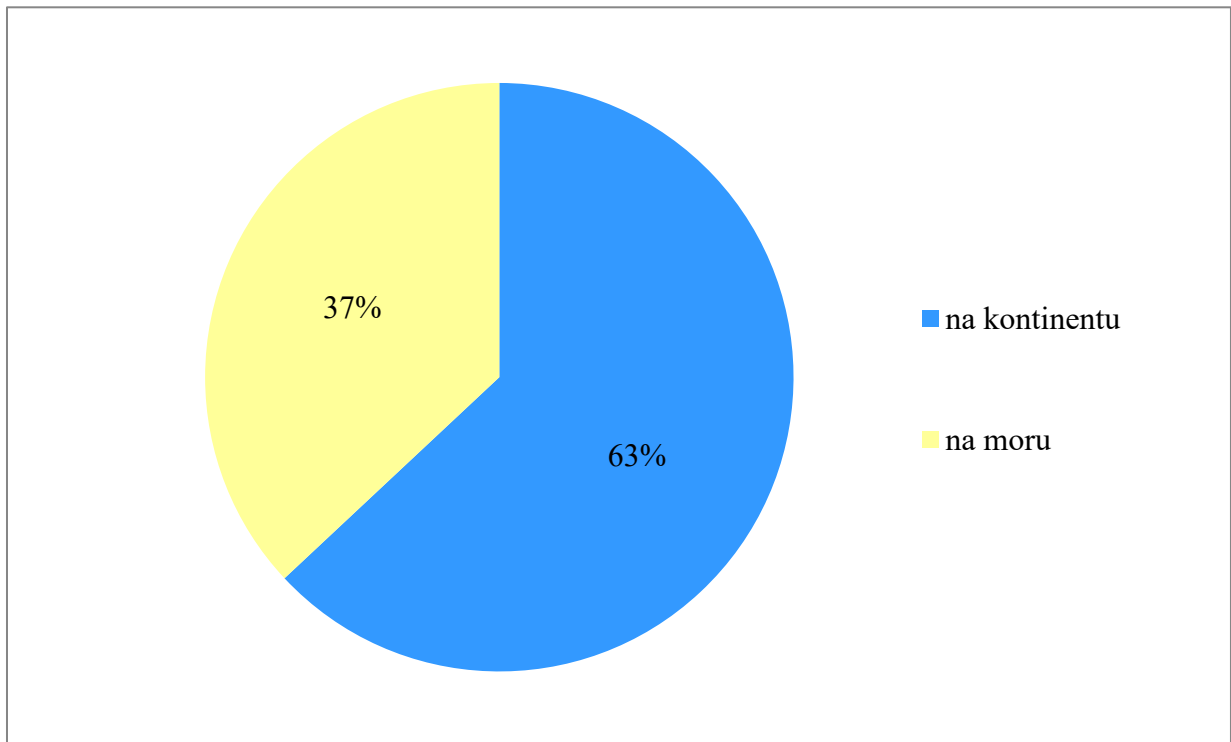
Grafikon 10: LADO i folklorne manifestacije

Izvor: Istraživanje autora

Čak 86,6% ispitanika (206 ljudi) mišljenja je da bi Ansambl LADO trebao biti dijelom programa folklornih ili drugih kulturnih manifestacija Hrvatske, dok 13,4% uzorka ne dijeli isto mišljenje. Iz navedenog se može zaključiti da je Ansambl LADO premalo zastupljen na folklornim manifestacijama Hrvatske.

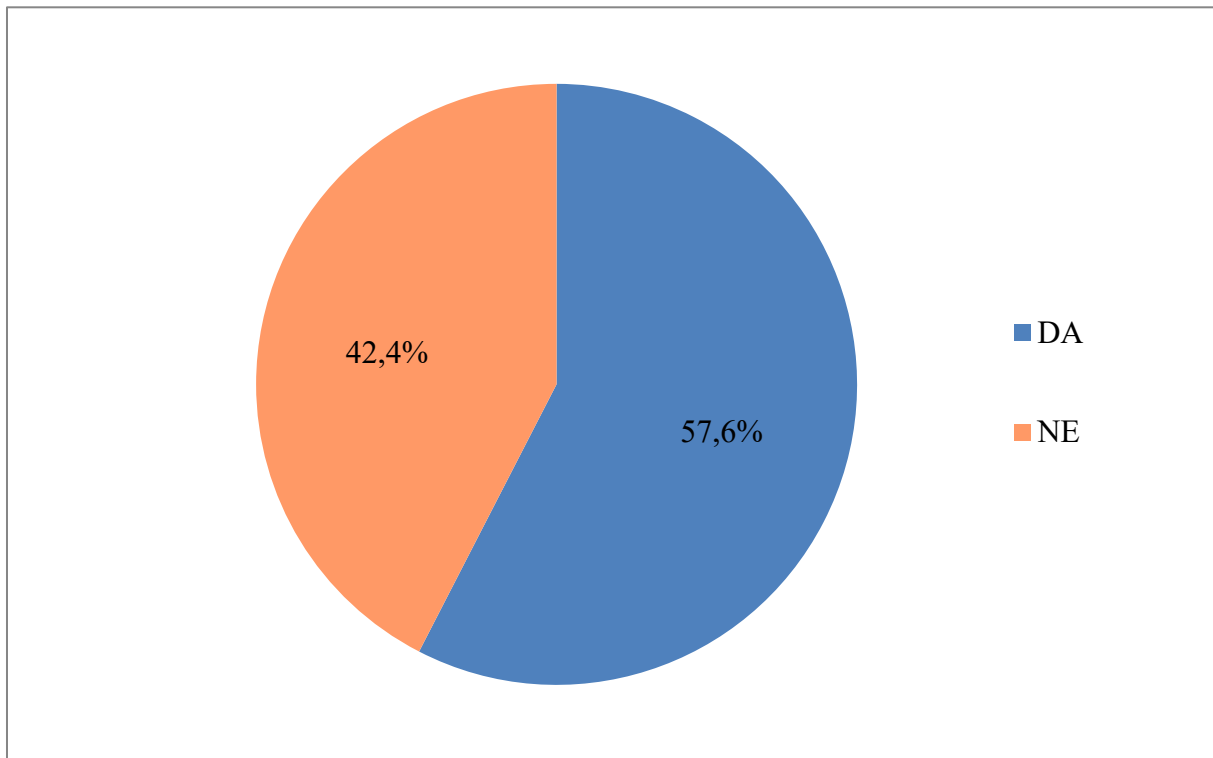
Grafikon 11: Mjesto izvođenja programa Ansambla LADO

Izvor: Istraživanje autora

Na pitanje u kojem su ispitanici morali odabrati bi li bilo bolje programe Ansambla LADO uvrstiti u turističku ponudu kontinentalne ili primorske Hrvatske, njih 150 (63%) odlučilo se za kontinentalnu, dok 88 osoba (37%) smatra da je bolje uvrstiti programe u ponudu na moru. Veći dio ispitanika se opredijelio da bi programe Ansambla LADO bolje bilo uvrstiti u turističku ponudu kontinentalne Hrvatske što se može povezati s već dovoljno bogatom turističkom ponudom Jadrana, te premalo razvijenom ponudom kontinentalne Hrvatske.

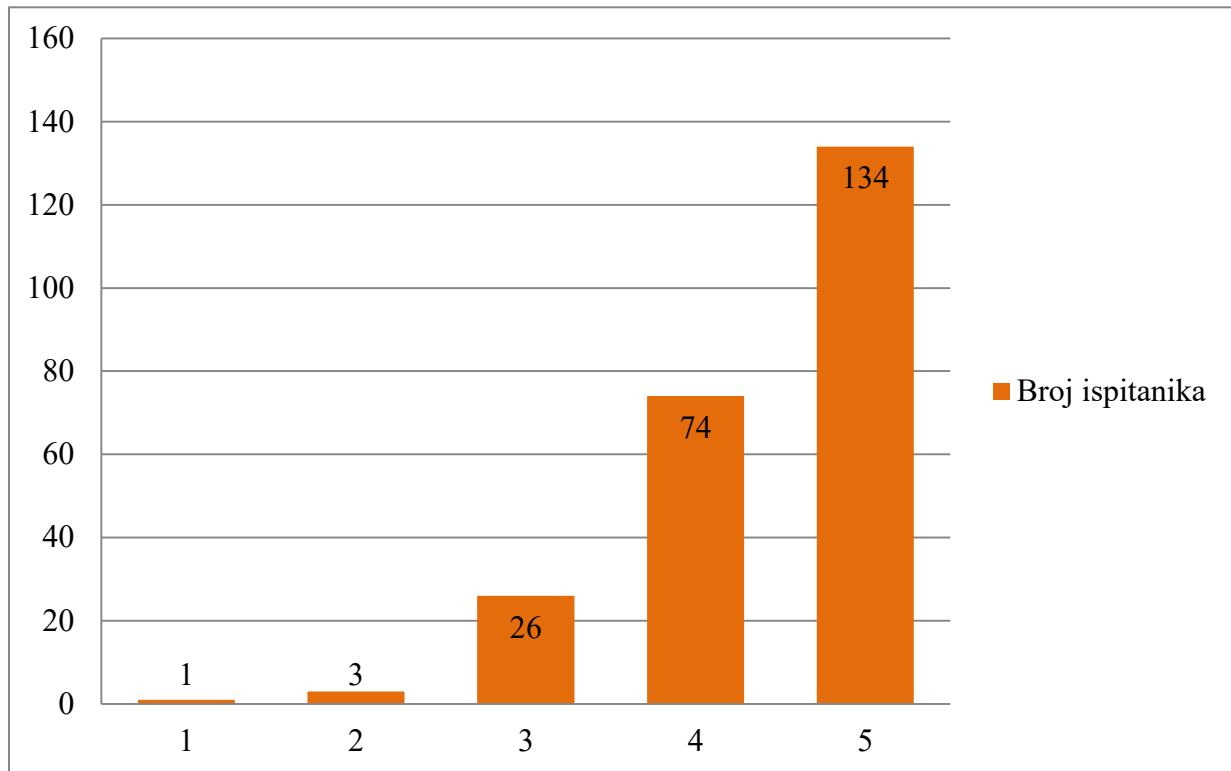
Grafikon 12: LADO za vrijeme ljetne sezone

Izvor: Istraživanje autora

Za vrijeme ljetne sezone 137 osoba (57.6%) gledalo je program Ansambla LADO uživo ili putem televizijskog prijenosa. S druge strane, 101 osoba (42.4%) nije gledala programe Ansambla ni uživo ni putem televizijskog prijenosa tijekom ljetne sezone. Gotovo polovica ispitanika nije gledala program Ansambla LADO uživo ni putem televizijskog prijenosa tijekom ljetne sezone što govori o premaloj zastupljenosti programa Ansambla uživo odnosno putem medija ili o nedovoljnoj atraktivnosti programa i medijskoj zastupljenosti kako bi se privuklo ljude da gledaju LADO.

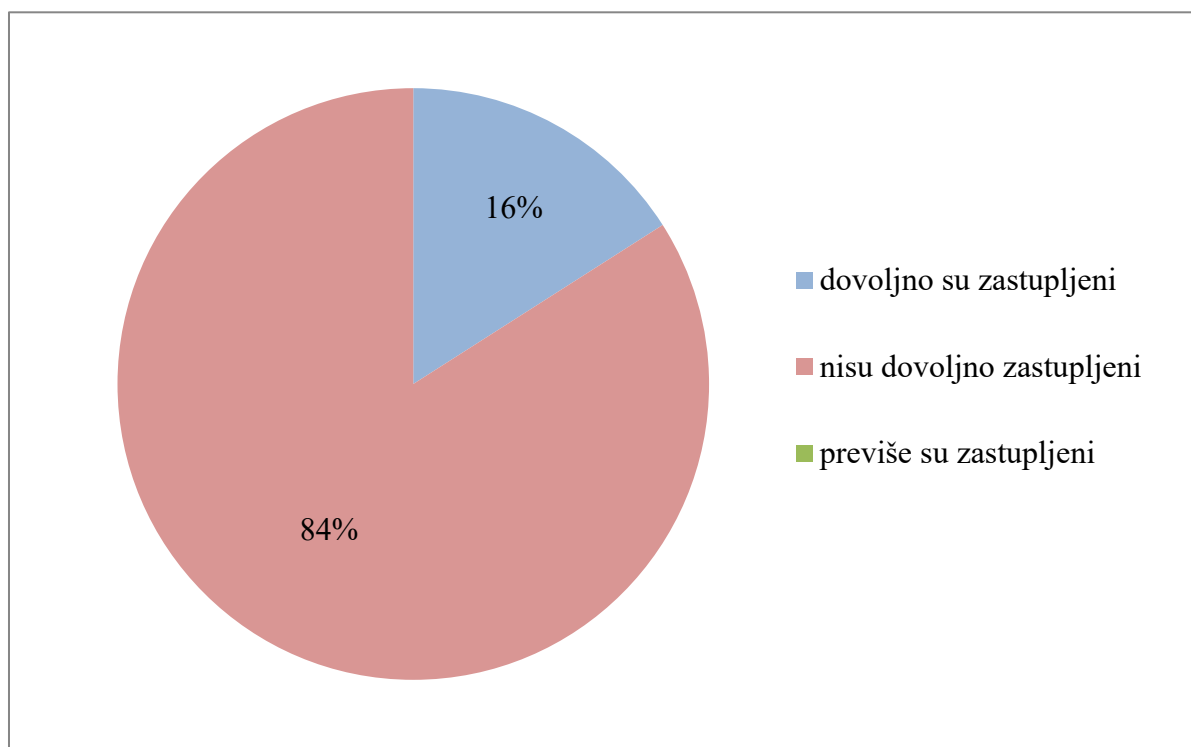
Grafikon 13: Važnost održavanja koncerta Ansambla LADO tokom ljetne sezone

Izvor: Istraživanje autora

Na Likertovoj skali od 1 do 5 (gdje 5 određuje iznimnu važnost održavanja koncerta Ansambla LADO u turističkoj ponudi Hrvatske tijekom ljetnih mjeseci), velika većina ispitanika složila se koliko je važno održavanje koncerata za vrijeme sezone te u najvećoj mjeri odabrala mjeru 5. Velika većina ispitanika prepoznala je važnost održavanja koncerta Ansambla LADO tokom ljetne sezone kako bi se prikazao bogat program prepun tradicijske baštine i kulture kako stranim tako i domaćim turistima.

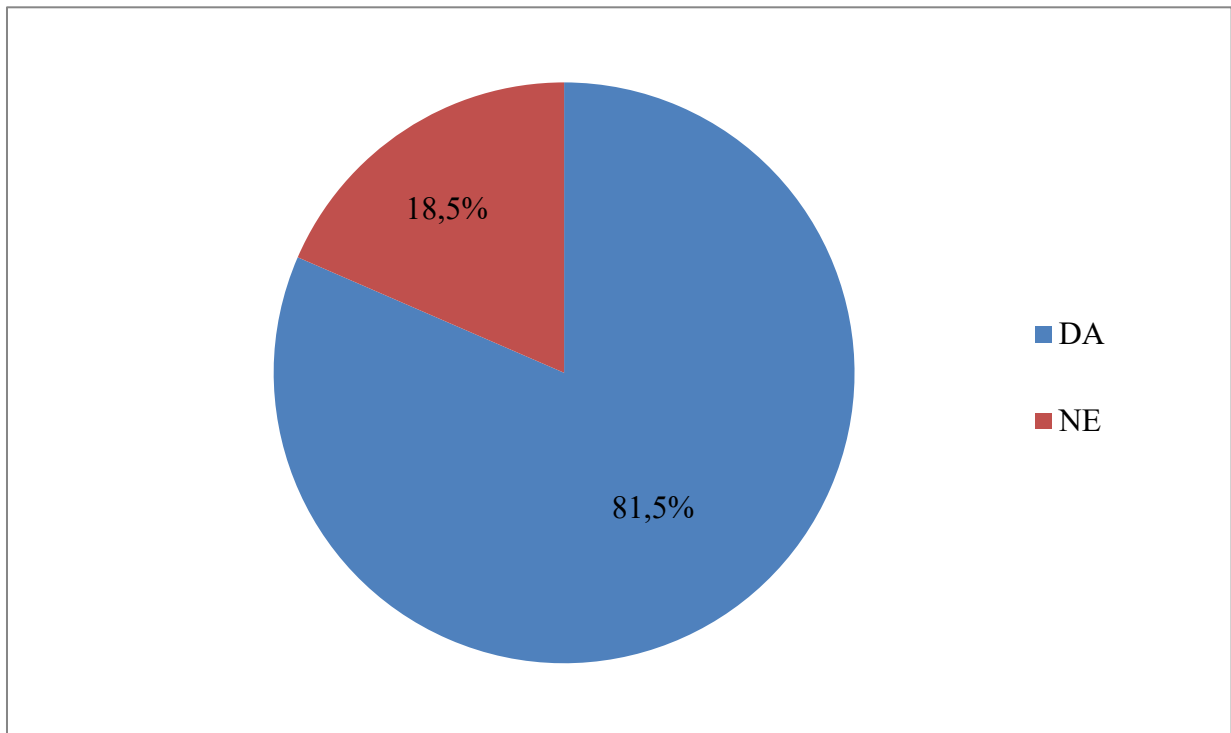
Grafikon 14: Zastupljenost koncerata Ansambla LADO u turističkoj ponudi RH

Izvor: Istraživanje autora

Zanimljivo je da čak 200 ispitanika (84%) programe i koncerte Ansambla LADO smatra nedovoljno zastupljenima u turističkoj ponudi Republike Hrvatske, dok njih 38 (16%) smatra suprotno. Nitko nije bio mišljenja da su programi i koncerti previše zastupljeni. Iz ovih podataka možemo zaključiti da je publika željna više izvedbi i programa Ansambla LADO koji bi u budućnosti trebao poraditi na većem angažmanu u turističkoj ponudi.

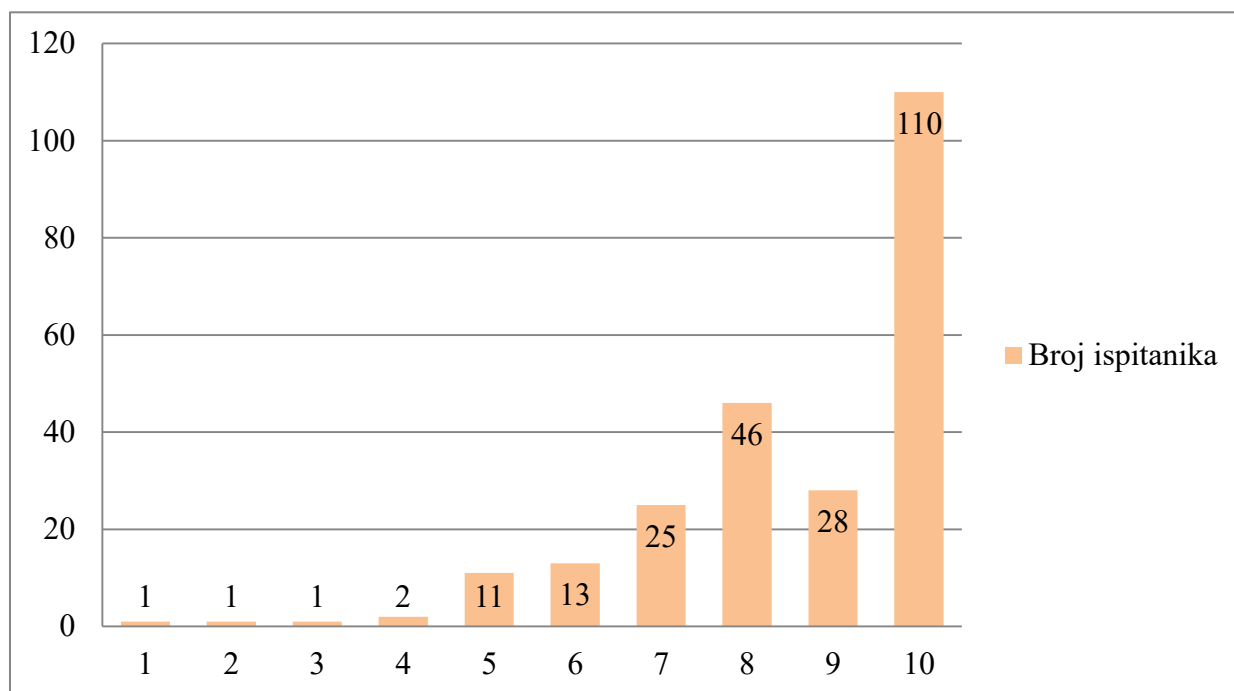
Grafikon 15: Atraktivnost programa Ansambla LADO

Izvor: Istraživanje autora

Ukupno 81,5% odnosno 194 ispitanika smatra programe Ansambla LADO dovoljno atraktivnima za zahtjeve turista koji dolaze na odmor u Hrvatsku tijekom ljetnih mjeseci. Preostalih 18,5% (44 ispitanika) mišljenja je da programi Ansambla nisu dovoljno atraktivni za turiste tijekom ljetne sezone.

Grafikon 16: Sudjelovanje Ansambla LADO na svečanostima

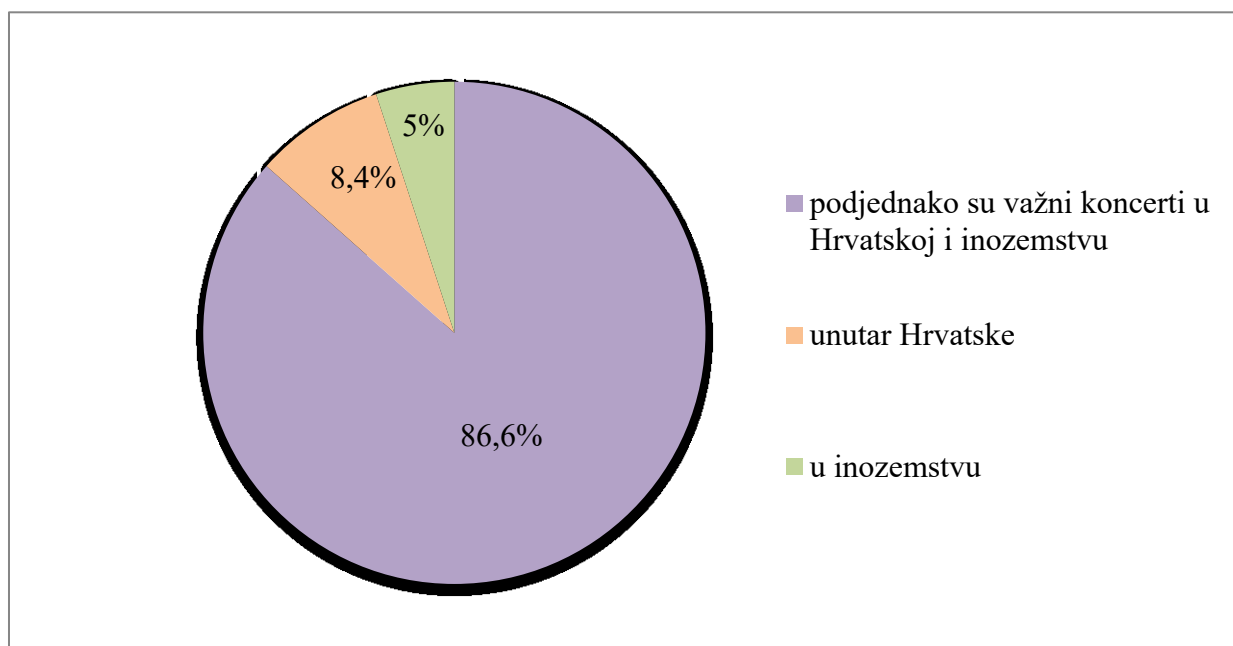

Izvor: Istraživanje autora

Na brojevnoj skali od 1 do 10 ispitanici su se trebali izjasniti u kojoj je mjeri važno sudjelovanje Ansambla LADO u svečanim dočecima i pozdravima, svjetskim sajmovima, izložbama, svečanim proslavama i otvorenjima nacionalnog tipa. Gotovo polovica ispitanika (46,2%) smatra kako su sudjelovanja takvog tipa izrazito važna, velika većina pridodaje važnost, dok samo malen dio uzorka ne dijeli isto mišljenje.

Grafikon 17: Predstavljanje Ansambla LADO u tuzemstvu i inozemstvu

Izvor: Istraživanje autora

Velika većina ispitanika (ukupno 206), koja čini 86,6% uzorka, mišljenja je da su za turizam Hrvatske podjednako važni koncerti u Hrvatskoj i u inozemstvu. Ukupno 20 ispitanika misli da je za turizam Hrvatske važnije predstavljanje Ansambla LADO unutar Hrvatske, dok njih 12 (5%) misli kako su za turizam Hrvatske važniji koncerti Ansambla u inozemstvu.

Iz prikupljenih podataka primarnim istraživanjem putem anketnog upitnika može se zaključiti izraziti značaj Ansambla LADO na turističku ponudu Hrvatske. Programi Ansambla smatraju se dovoljno atraktivnima, ali nedovoljno zastupljenima kako unutar Hrvatske tako i u inozemstvu. Ispitanici se većinski slažu kako je LADO dobar predstavnik Republike Hrvatske na raznim svečanostima. U visokom postotku ističu važnost nastupanja Ansambla tokom ljetne sezone te bi LADO trebao biti sastavnim dijelom programa folklornih manifestacija Hrvatske kako na moru tako i u kontinentalnom dijelu Hrvatske.

5. MOGUĆNOST DALJNJEG RAZVOJA FOLKLORNIH MANIFESTACIJA HRVATSKE

Godine 2020. pandemija korona virusa pogađa svijet pri čemu je djelovanje u području kulture bilo izrazito ograničeno ili u većini slučajeva potpuno onemogućeno. Folklor kao oblik „žive umjetnosti“ bio je ograničen zbog nemogućnosti rada s ljudima što se posebno osjetilo u amaterizmu gdje se generacije brzo izmjenjuju. Mnoga kulturno umjetnička društva u tom periodu nisu djelovala, a neka su se i zauvijek ugasila. Folklorne manifestacije usko su vezane uz rad folklornih skupina jer je nerijetko slučaj da je sama folklorna skupina, bilo to kulturno umjetničko društvo ili folklorni ansambl, organizator folklorne manifestacije.

Danas u 2024. godini može se govoriti o kratkoročnoj budućnosti folklornih manifestacija u Hrvatskoj nakon pandemije korona virusa u kojoj se folklor pokazao otpornijim nego što su mnogi mislili. Dapače, za vrijeme same pandemije osnovani su i novi folklorni festivali primjerice, COFA u Varaždinu i folklorni festival CIOFF u Splitu. Nažalost, dio folklornih manifestacija ugasio se, dok velik dio nije na razini kvalitete i organizacije na kojoj je bio prije pandemije zbog rezova u financijama, broju učesnika i vremenu trajanja manifestacija.

Dugoročna predviđanja o budućnosti folklornih manifestacija Hrvatske nakon kovidijalne krize ovise o nizu čimbenika uključujući daljnju epidemiološku situaciju, promjene u turizmu i na kulturnoj sceni, promjene u politici i lokalnoj vlasti kao izvorima financiranja folklornih manifestacija, a najviše od svega ovise o samim organizatorima manifestacija i mogućnosti prilagodbe promjenama na tržištu.

Organizatori folklornih manifestacija mogli bi razmisliti o stvaranju virtualnih izložbi, streamingu događanja ili razvoju mobilnih aplikacija koje omogućuju interaktivna kulturna putovanja. Veći naglasak staviti na digitalizaciju i kako ju prihvatljivo komplementirati uz tradicijske vrijednosti.

„Iako se može tvrditi da su regionalni, nacionalni i međunarodni festivali, izložbe, sajmovi i seminari još uvijek najučinkovitiji načini diseminacije, predstavljanja i promidžbe tradicijske kulture i folklora, elektronički mediji, Internet i razvoj kulturnih industrija stvorili su nova okruženja u kojima se tradicijske kulture uspješno promiču.“ (Jelinčić i Žuvela Bušnja, 2008).

Mogućnost daljnjeg razvoja folklornih manifestacija Hrvatske prepuna je potencijala koji ovise o previše faktora. Diversifikacijom ponude privukao bi se širi spektar posjetitelja. To

uključuje uvođenje novih kulturnih događanja, obogaćivanje gastronomske ponude, stvaranje edukativnih radionica ili drugih aktivnosti kako bi se potaknuo interes i produžio boravak turista. Suradnja između različitih organizacija, turističkih agencija, lokalnih vlasti i kulturnih ustanova bit će ključna za oživljavanje folklornih manifestacija. Podrška kulturnom amaterizmu značajnija je nego ikada prije zbog ograničene zastupljenosti u medijima, premaloj financijskoj podršci, problemima s prostorijama za održavanje aktivnosti te ubrzanom globalizaciji i interesu mladih. Pritisak na povećanje financijskih sredstva u kulturi, kao i mogućnost zarade na folklornim manifestacijama od iznimne su važnosti za daljnje održavanje folklornih manifestacija.

Kulturno umjetnička društva, umjetničke organizacije, folklorni ansambli i folklorne manifestacije zaslužne su za bogatstvo tradicijske baštine kojom se Hrvatska diči, po kojoj je prepoznatljiva diljem svijeta s brojnim nematerijalnim zaštićenim dobrima. Stoga je potrebno promicati i predstaviti tradicijsku kulturu na najbolji način kako bi se osnažile kulturne zajednice i postigla što veća društvena kohezija i kulturna participacija: „što je više ljudi uključeno u kulturne aktivnosti na praktičnoj razini, to je više vjerojatno da će sudjelovati u demokratskim procesima“ (Fisher i Fox 2000, prema Pascual i Ruiz 2002).

U konačnici, budućnost folklornih manifestacija u Hrvatskoj ovisiti će o prilagodbama, inovacijama i suradnji svih relevantnih aktera kako bi se osiguralo da ove vrijedne kulturne događaje sačuvamo za buduće generacije. Folklorne manifestacije imaju ključnu ulogu u očuvanju i promociji hrvatske kulture te ih zato treba podržati na sve moguće načine.

6. ZAKLJUČAK

Teorijskom analizom manifestacijskog turizma te analitičkom obradom pet odabranih manifestacija može se zaključiti da folklorne manifestacije imaju pozitivan učinak na turizam Republike Hrvatske kako na lokalnoj, tako i na regionalnoj razini. Izravno utječu na ekonomiju destinacije, širokim spektrom aktivnosti stvaraju bogatu turističku ponudu atraktivnu domaćim i stranim turistima, ali i zanimljivu samoj lokalnoj zajednici. Posjećenost raste iz godinu u godinu, a s pojavom digitalnih medija olakšana je njihova promocija što su organizatori prepoznali i iskoristili. Folklorne manifestacije se neprestano razvijaju i prilagođavaju zahtjevima sve iskusnijih turista.

Ansambel narodnih plesova i pjesama Hrvatske LADO jedini je profesionalni ansambl te ima ključnu ulogu u promociji hrvatske narodne baštine u Hrvatskoj i inozemstvu. Provedenim istraživanjem izvedeni su zaključci o velikom značaju Ansambla LADO za ponudu u manifestacijskom turizmu te o nedovoljnoj zastupljenosti programa koje Ansambl LADO nudi tijekom godine. Programi Ansambla su dovoljno atraktivni, ali nedovoljno zastupljeni u kontinentalnom dijelu Hrvatske kao i u inozemstvu. Ansambl LADO trebao bi biti sastavnim dijelom folklornih manifestacija. Provedenom anketom utvrđeno je da značajan udio ispitanika poznaje niz folklornih manifestacija. Zanimljivo je da osim renomiranih folklornih manifestacija obrađenih u ovome radu, među odgovorima nalazimo manifestacije usko vezane uz pojedine lokalitete.

Duga povijest folklornih manifestacija u Hrvatskoj se nastavlja u skladu s modernizacijom i razvojem tržišta te privlači velik broj domaćih i stranih turista. Razvoj folklornih manifestacija suočava se s izazovima današnjice i financijskim ograničenjima. Prilagođava se zahtjevima tržišta te uspješno kreira novitete u ponudi u skladu s tradicijskom kulturom. Folklorne manifestacije prate trendove, imaju veliku podršku lokalne zajednice te se nakon pandemije uzrokovane korona virusom uspješno oporavljaju, razvijaju i uključuju u turističku ponudu Hrvatske.

Zaključno, utvrđena je važnost folklornih manifestacija za razvoj manifestacijskog turizma Republike Hrvatske te za očuvanje folklorne umjetnosti koja je sastavni dio hrvatskog identiteta i prepoznatljivosti zemlje u svijetu. Stoga je važno i dalje održavati, posjećivati, poticati te unaprjeđivati događaje ovakve vrste kako bi i dalje mogli promovirati ljepotu hrvatske narodne baštine i prikazati je u najboljem svijetlu.

POPIS LITERATURE:

1. Allen J., O' Tolle W., Harris R., Mc'Donnell I. (2008): Festival & special event management, John Wiley & Sons Australia Ltd., Milton, Australia
2. Bartoluci, M., Čavlek, N. i suradnici (2007): Turizam i sport – razvojni aspekti, Školska knjiga, Zagreb
3. Ceribašić, N., (2006): Festivalski okviri folklornih tradicija: Primjer Međunarodne smotre folklore, Hrvatsko etnološko društvo, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb
4. Čavlek, N., Bartolucci, M., Prebežac, D., Kesar, O. (2011): Turizam: Ekonomske osnove i organizacijski sustav, Školska knjiga, Zagreb
5. Čavlek, N., Vukonić, B. (2001): Rječnik turizma, Masmedia, Zagreb
6. Čavlek, N. (1997): Osnove poslovanja ostalih djelatnosti uturizmu, skripta, Ekonomski fakultet, Zagreb
7. Čorak, S., Mikačić, V., ur. (2006): Hrvatski turizam: plavo, bijelo, zeleno, Institut za turizam, Zagreb
8. Douglas, N., Douglas, N., Derett, R. (2002): Special Interest Tourism, Wiley, New York
9. DuList (2021): Dostupno na: <https://images.app.goo.gl/DckKmgFpJWYJBekq6> (preuzeto 15. veljače 2024.)
10. Đakovački vezovi (2023): Dostupno na: <https://images.app.goo.gl/hbNVpRQGxw3oDKDM8> (preuzeto 15. veljače 2024.)
11. Getz, D., (2007): Event Studies: Theory, research and policy for planned events. ButterworthHeinemann, UK.
12. Getz, D., (2008): Event Tourism: Definition, evolution, and research. Tourism menagement 29(3): 403-428
13. Ivančan, I., (1971): Folklor i scena. Zagreb: Muzička Biblioteka
14. Ivančan, I., (1996): Narodni plesni običaji u Hrvata. Zagreb: Hrvatka matica iseljenika
15. Ivančan, I. (1963): Prilozi istraživanju socijalne uloge plesa u Hrvatskoj. Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku, Vol. 2 No. 1 (str. 97-105)
16. Jelinčić, D. A., Žuvela Bušnja, A., Uloga medija u predstavljanju, mijenjanju i kreiranju tradicije // Predstavljanje tradicijske kulture na sceni i u medijima / Muraj, Aleksandra ; Vitez, Zorica (ur.). Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku (IEF) ; Hrvatsko etnološko društvo, 2008. str. 51-63

17. Karlovački info (2022): Dostupno na: <https://www.karlovacki.info/2022/07/01/23-medunarodni-festival-folklor-karlovac/> (preuzeto 15. veljače 2024.)
18. Krajnović, A., i Gortan-Carlin, I.P. (2017): STRATEGIC MANAGEMENT IN CULTURAL TOURISM WITH EMPHASIS ON EVENT MANAGEMENT: THE CASE STUDY OF CROATIA, *Ekonomski misao i praksa*, (2), str. 791-812. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/191307> (Datum pristupa: 24.06.2021.)
19. Međunarodna smotra folklor (2024): Dostupno na: <https://msf.hr/> (preuzeto 15. veljače 2024.)
20. Muraj, A. and Vitez, Z., (2008): Predstavljanje tradicijske kulture na sceni i u medijima. Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo
21. Novelli, M., ur. (2005): *Niche tourism: contemporary issues, trends and cases*, Butterworth-Heinmann, Oxford
22. Pančić Kombol, T.(2006): *Kulturno nasljeđe i turizam*, Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin
23. Pavičić, J., Alfirević, N., Aleksić, Lj. (2006): *Marketing i menadžment u kulturi i umjetnosti*, Masmmedia d.o.o., Zagreb
24. Radošević, B. (2013): *Selektivni oblici turizma*, Beograd: Visoka turistička škola strukovnih studija
25. Rihtman-Auguštin, D. (1978): *Folklor, folklorizam i suvremena publika*, Etnološka tribina: Godišnjak Hrvatskog etnološkog društva, Vol. 7-8 No. 1
26. Samo pozitivno (2017): Dostupno na: <https://images.app.goo.gl/SgUz87bnv9d2tPCY9> (preuzeto 15. veljače 2024.)
27. Skoko B., Frka-Petešić Z., (2023): *Hrvatska u 30 priča*. Ljevak. Zagreb. 24-36.
28. Sremac, S., (2010): *Povijest i praksa scenske primjene folklornog plesa u Hrvata*. Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb
29. Svirac, M., i Vitez, Z. (2001): *Sekcija: Etnologija i folklorne manifestacije* (voditeljica: Manda Svirac), *Etnološka tribina*, 31(24), str. 173-178. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/79997> (Datum pristupa: 24.06.2021.)
30. Van Der Wagen, L., Carlos, B. (2008): *Event Management – Upravljanje događanjima*, Za turistička, kulturna, poslovna i sportska događanja, Mate d.o.o, Zagreb
31. Weiler, B., Hall, C. M. (1992): *Special Interest Tourism*, Belhaven Press, London
32. Williams, P., Agarwal, S., Busby, G., Huang, R. ur. (2018): *Special Interest Tourism: Concepts, Contexts and Cases*, CABI, Wallingford

POPIS SLIKA

Slika 1: Plakat za 57. Međunarodnu smotru folklora.....	12
Slika 2: Ophod ljelja.....	15
Slika 3: Plakat za 52. Vinkovačke jeseni	17
Slika 4: Plakat za 23. Međunarodni festival folklora u Karlovcu	19
Slika 5: Dubrovačke ljetne igre	22

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Posjećenost Đakovačkih vezova u periodu od 2018. do 2023. godine.....	13
Grafikon 2: Spol ispitanika	28
Grafikon 3: Dob ispitanika	29
Grafikon 4: Radni status ispitanika	30
Grafikon 5: Mjesečna primanja ispitanika	31
Grafikon 6: Interes ispitanika za rad Ansambla LADO	32
Grafikon 7: Gledanje Ansambla LADO uživo.....	33
Grafikon 8: Posjećenost koncerata Ansambla LADO.....	34
Grafikon 9: Putovanje na koncert Ansambla LADO	35
Grafikon 10: LADO i folklorne manifestacije	36
Grafikon 11: Mjesto izvođenja programa Ansambla LADO	37
Grafikon 12: LADO za vrijeme ljetne sezone.....	38
Grafikon 13: Važnost održavnja koncerta Ansambla LADO tokom ljetne sezone	39
Grafikon 14: Zastupljenost koncerata Ansambla LADO u turističkoj ponudi RH	40
Grafikon 15: Atraktivnost programa Ansambla LADO.....	41
Grafikon 16: Sudjelovanje Ansambla LADO na svečanostima.....	42
Grafikon 17: Predstavljanje Ansambla LADO u tuzemstvu i inozemstvu	43

ŽIVOTOPIS

Fin Hrvaćanin rođen je u Varaždinu 22. srpnja 1996. godine. Pohađao je Prvu gimnaziju u Varaždinu nakon koje je nastavio obrazovanje u Zagrebu na Ekonomskom fakultetu. Od 2017. godine djeluje u Varaždinskom folklornom ansamblu kao plesni i vokalni voditelj, a od 2023. godine i kao predsjednik Ansambla. Godine 2018. zaposlio se u Ansamblu narodnih plesova i pjesama Hrvatske LADO na radno mjesto plesač/pjevač. Aktivno govori engleski i njemački jezik te ima položenu Deutsches Sprachdiplom (DSD).

BIOGRAPHY

Fin Hrvaćanin was born in Varaždin on July 22, 1996. He attended the First Gymnasium in Varaždin, after which he continued his education in Zagreb at the Faculty of Economics. Since 2017, he has been working in the Varaždin Folklore Ensemble as a dance and vocal leader, and since 2023 as the president of the Ensemble. In 2018, he got a job as a dancer/singer in the Ensemble of Croatian Folk Dances and Songs LADO. He actively speaks English and German and has passed the Deutsches Sprachdiplom (DSD).

PRILOZI

Prilog 1.: Izjava o akademskoj čestitosti

Prilog 2.: Anketni upitnik

Anketni upitnik: Istraživanje uloge i važnosti Ansambla narodnih plesova i pjesama Hrvatske LADO za manifestacijski turizam Hrvatske.

Provodi se istraživanje u svrhu izrade diplomskog rada na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu na temu "Uloga i važnost folklornih manifestacija za razvoj ponude manifestacijskog turizma Republike Hrvatske". Cilj istraživanja je provjeriti ulogu i važnosti Ansambla narodnih plesova i pjesama Hrvatske LADO za manifestacijski turizam Hrvatske kako bi se pokazao značaj Ansambla LADO u turističkoj ponudi Hrvatske.

1. Navedite kojeg ste spola:
2. Navedite kojoj dobnoj skupini pripadate:
3. Koji je vaš trenutni status?
4. Koliko iznose vaša mjesečna primanja?
5. Na ljestvici odredite u kojoj mjeri pratite rad i djelovanje Ansambla narodnih plesova i pjesama Hrvatske LADO.
6. Jeste li ikada bili na koncertu Ansambla LADO uživo?
7. Koliko puta ste uživo gledali koncert Ansambla LADO?
8. Jeste li ikad ciljano odlazili na koncert Ansambla LADO izvan Vašeg mjesta stanovanja? (u drugu općinu, grad ili županiju)
9. Nabrojite folklorne manifestacije u Hrvatskoj koje poznajete.
10. Mislite li da bi Ansambl Lado trebao biti dijelom programa folklornih ili drugih kulturnih manifestacija u Hrvatskoj?
11. Smatrate li da bi bilo bolje programe Ansambla uvrstiti u ponudu na kontinentu ili na moru?
12. Jeste li gledali program Ansambla LADO uživo ili putem televizijskog prijenosa za vrijeme ljetne sezone?

13. Odredite važnost održavanja koncerata Ansambla LADO u turističkoj ponudi Hrvatske tijekom ljetnih mjeseci.
14. Mislite li da su programi i koncerti Ansambla LADO dovoljno zastupljeni u turističkoj ponudi Republike Hrvatske?
15. Smatrate li programe Ansambla Lado dovoljno atraktivnim za zahtjeve turista koji dolaze na odmor u Hrvatsku u ljetnim mjesecima?
16. Smatrate li važnim sudjelovanje Ansambla LADO u svečanim dočecima i pozdravima, svečanim proslavama i otvorenjima nacionalnog tipa, izložbama, svjetskim sajmovima, itd.?
17. Mislite li da je za turizam Hrvatske važnije predstavljanje Ansambla LADO unutar Hrvatske ili u inozemstvu?